Cumhuriyet

ÖLÜMÜNÜN 52. YILINDA

YUNUS NADİ

YUNUS NADİ ÖDÜLLERİ 51 YAŞINDA

24 HAZİRAN 1997

PARASIZ ÖZEL EK

Kurucumuz Yunus Nadi Başyazarımız Nadir Nadi ile.

Gazeteciliğin, etik değerlerinin tartışıldığı yılda Yunus Nadi'yi anmak

ŞÜKRAN SONER

Hacim Muhiddin, Yunus Nadi, Yusuf Bey, Mahmut Bozkurt Yenigün Matbaasında bir dinlence anında.

Yunus Nadi'yi bir başka kimliği ile daha yakından tanıyabilmemiz için, **"Evvela Hangisi?"** başlığını taşıyan 4 Nisan 1929 tarihli Cumhuriyet'te yayımlanmış bir makalesinden alıntılar aktaralım.
**"Belki bazı karilerin (okurların) hatırında kalmıştır. Ben geçen yaz bu sütunlarda Beşiktaş'ta Ihlamur yerinde kesilip mahvedilmesi tehlikesine maruz bırakılan bir ormancılıktan bahsederek Şehremanetinin buna meydan vermemesini rica etmiştim.
Ihlamur'daki o saldîde güzel çınarlar meğer sahipli imiş ve sahiplerinin ihtiyaçlarına mebni satılacak imiş. Yıkıcılar talip olmuşlar: Ağaçları köklerinden keserek geriye kalacak arsa harabesini gene sahiplerine bırakmak için. Şehir içinde o ağaçların bu akıbete uğratılmaları hakikatten bir cinayet teşkil ederdi."**
Yunus Nadi makalesinde devamla konuya ilişkin gelişmelerden söz ediyor, yaptığı sözlü girişimlerden de, yetkililerden **"Bütçede yer yok"** yanıtını aldığını ve yeterli duyarlılığın gösterilmediğini anlatıyor. **"Bütçede yer var veya yok. Herhalde benim bildiğim bu ağaçları kestirmemeli"** çıkışına, özel girişime karşı yasal yapacak bir şeyin olmadığı yanıtını aldığını açıklıyor, yazısına şöyle devam ediyor. **"Bizim itikadımızca eğer Şehremaneti bu ağaçların kesilmesi tehlikesindeki vahamet ve fecaati hissetseydi onları kesilmekten kurtararak şehre maletmek için hem bütçesinde para bulurdu, hem de biri diğerinden kuvvetli birkaç çareye birden el atabilirdi. Acaba Ihlamur ağaçlarının kesilip yok edilmeleri Tarayla yangınından daha aşağı bir felaket mi zannolunuyor? Onların sayelerinde hava almağa çıkarılacak bir nice Türk yavrusunun veremden kurtulacaklarını düşünmek onları korumağa kafi sebep mi teşkil etmez?."**
Yunus Nadi yazısını belediyenin öncelikleri üzerinde sürdürüyor. İstanbul'a konservatuvarın yapılmasının önemini savunuyor. Ancak veremden ölenler sıfırlanmadan, önceliğin verem hastahanesi olacağını savunuyor. Yazısını **"Hulasa etmek için vaziyeti bu halde olan bir şehrin hastaneyi konservatuvara takdim etmek mecburiyetinde olduğu söz götürmez bir hakikat sayılır sanırız"** görüşü ile noktalıyor. İçinde bulunduğumuz sıcak tartışmalar, rejimin, cumhuriyet, demokrasi, laiklik, insan haklarının hedef alındığı, şeriat ve çeteler tehdidi altındaki yaşam, medyanın etkinliği ve kimliğinin önem kazandığı günler... Yunus Nadi, kimliği ve gazetesi Cumhuriyet ile topluma katkılarının daha iyi algılanmasına neden oluyor. Yaşam boyu gazeteci, cumhuriyetçi, Atatürkçü, devrimci, aydınlanmacı Yunus Nadi gazeteciliğin etik değerlerinden ödün vermeyen kimliği ile özlemle anımsanıyor. Günümüz gelişmeleri, tartışmaları içinde değerlendirmek üzere bir kez daha Yunus Nadi'nin 7 Mayıs 1924 tarihli Cumhuriyet gazetesinin ilk sayısındaki çıkış amaçlarını anlatan yazısından bir alıntıya yer veriyoruz.
**"Cumhuriyetin siyasi programı, isminden belli olduğu gibi onu yayımlayanların siyasi hayatları ile bellidir. Cumhuriyet Türkiye'de büyük kavgalarla elde edilmiş tarihi bir sonuçtur. Bu temel düşünce göz önünde tutulduktan sonra kesin olarak söyleriz ki gazetemiz, ne hükümet gazetesi ne de parti gazetesidir. Cumhuriyet sadece cumhuriyetin, bilimsel ve yaygın ifadesiyle demokrasinin savunucusudur.
Cumhuriyet ve demokrasi, fikir ve esaslarını yıkan ve yıkmaya çalışan her kuvvetle mücadele edecektir. Memlekette her anlamı ile gerçek bir demokrasi kurulması için gazetemiz bütün varlığı ile çalışacaktır. Memlekette halkın halk tarafından halk için idaresi bizim idealimizdir. Biz yalnız bu idealin esiriyiz... Bize göre gazete, sahiplerinin değil, okuyucunun malıdır. Okuyucu, her şeyden önce gazetesinde tarafsız ve önyargılara göre yorumlanmamış haberler görmek ister. Gazete her bireyin ihtiyacına cevap vermelidir, kısacası Cumhuriyet tam anlamıyla çağdaş ve eksiksiz bir gazete olmayı amaç edinmiştir."** Ulusal bağımsızlık savaşı **"zafer"**le sona ermiş, ama bitmemişti. Askeri zaferin sonuçlarını sıfıra indirgeyebilecek iç güçler, ülkede büyük ağırlıklar taşıyorlar, emperyalistlerle işbirliğini sürdürmek istiyorlar. İstanbul ve Babıâli çevresinde odaklanıyordu. **Gazi Mustafa Kemal Paşa**'ya muhalefet azımsanacak gibi değildi. Eğer askeri başarı; siyasal, hukuksal, toplumsal ve ekonomik devrimlerle tamamlanamazsa geriye dönüş olasıydı. Devrim gerekiyordu. Ve devrim gerçekleşiyordu.

> Türkiye'nin, medyanın içinde bulunduğu kaosta, ömür boyu gazetecilik yapmış, gazeteciliğini Atatürk devrim ve ilkelerinin toplumda yerleşmesine, Türkiye'nin çağdaşlaşmasına adamış, Yunus Nadi'nin ödün vermez devrimci, aydınlanmacı kimliği çok daha büyük bir anlam kazanıyor. Türkiye'nin karanlığa çekilmeye çalışıldığı günlerde, Atatürk ve devrimleri, Atatürkçülük ile birlikte, devrimlerin topluma ulaşmasında en etkili araç olan basının işlevi, Yunus Nadi ve gazetesi Cumhuriyet ile yapılanların değerleri, verilen savaşımın zorluğu, alınan yolun önemi daha iyi algılanıyor.

Yunus Nadi, 3 Eylül 1918'de İstanbul'da, 9 Ağustos 1920'den sonra Ankara'da, 11 Mayıs 1924'e kadar yayımlanan Yeni Gün gazetesi ile her zorluğu, yokluğu aşarak Atatürk'e Kurtuluş Savaşı'nda verdiği desteği, bu kez İstanbul'dan Cumhuriyet'le, devrimlerin yerleşmesi için sürdürme kararı veriyordu. Ulusal bağımsızlık savaşı ile devrimlerin, Yeni Gün ile Cumhuriyet bütünselliğini yine Yunus Nadi'nin Cumhuriyet'in ilk sayısındaki yazısından bir kısa alıntı ile anımsamaya çalışalım: **"Ben İstanbul'dan 1920 Nisanı'nın ikinci günü ayrılmıştım. O zaman burada Yeni Gün yayımlanıyordu. Giderken bir gün İstanbul'a yeniden ve zaferle geleceğimize inanıyordum. Şimdi ise dönme inancım gerçekleşmiştir. Fakat görüldüğü gibi bugün gazete olarak İstanbul'dan okurlarıma Yeni Gün'ü değil, Cumhuriyet'i sunuyorum. Demek ki arada büyük devrimler meydana gelmiştir... Acaba dört-beş yıl süren baştan başa rüyalarla dolu bir uykudan mı uyandım?.. Canım daha dün şu İstanbul limanını yabancı düşman gemileri, sokaklarını, kışlalarını, evlerini yabancı ve düşman askerleri doldurmuyor muydu?.."** Yunus Nadi bu yazısında **"devrimlerden"** söz açıyor. Devrimlerin sürgit 1920'leri, 30'ları kapsayacağını, Cumhuriyet gazetesinin Atatürk devrimciliğinin güçlü bir yayın organı olacağını açıklıyor. REFAHYOL iktidarı ile yüzümüze çarpan şeriat iktidarı örgütlenmesinin tehdit boyutları, Susurluk ile açığa çıkan, devletin içindeki çeteleşmelerin gücü, basının bugünkü konumu ile medyanın etkinliğini ortaya koyan gelişmeler, Atatürkçülüğün, devrimlerin ve onun savunmasını gazeteciliğin etik değerlerinden ödün vermeden yapmış Yunus Nadi ve Cumhuriyet gazetesinin daha iyi anlaşılmasını sağlıyor. Türkiye, bu göz gözü görmeyen kirli çıkar savaşlarında, Yunus Nadi kimliğini, savunduğu değerleri, bu yolda yaptıklarını çok daha büyük bir özlemle anımsıyor.

Yayımlayan ve basan: Yeni Gün Haber Ajansı, Basın ve Yayıncılık A.Ş. ■ Genel Yayın Yönetmeni: **Orhan Erinç** ■ Genel Yayın Koordinatörü: **Hikmet Çetinkaya** ■ Yazıişleri Müdürü: **İbrahim Yıldız** ■ Yayına hazırlayan: **Fikret Dağlıoğlu** ■ Sayfa düzeni: **Hakan Akarsu**

YUNUS NADİ
1997
ÖDÜLLERİ

Kuruluşundan bugüne Yunus Nadi Ödülleri

Gazetemiz kurucusu Yunus Nadi adına özel ödül verilmesi ve her yıl konular belirlenerek yarışma düzenlenmesi, ölümünün birinci yılı olan 1946'da başlıyor. Yunus Nadi Ödülleri'nin Türkiye'nin ilk özel ve ilkelerinden ödün vermeden aralıksız her yıl düzenlenen, kurumlaşmış bir yarışla olma niteliği var. Bu nedenler ile sanat yaşamında önemli özel bir yer ve saygınlığı söz konusu Yunus Nadi Ödülleri geçmişe ve geleceğe dönük anlamlar içeriyor. Yunus Nadi'ye sevgi ve saygıdan yola çıkılıyor. Yalnız Cumhuriyet gazetesinin değil, Türkiye Cumhuriyeti'nin kuruluşunda büyük emeği olan Yunus Nadi'nin anısını her yıl tazelemek bizim için bir önemli görev. Devrimci ve demokrat Cumhuriyet, ulusal bağımsızlık savaşımız ve Türkiye Cumhuriyeti ile zamandaş ve eşanlamlı bir kuruluş tarihçesine sahip. Bunlar Yunus Nadi'nin gazete için koyduğu temel taşlar. Yunus Nadi Ödülleri, Cumhuriyet gazetesinin öncülüğünde kültür ve sanat yaşamımıza yarışmanın coşkusunu getirdik. Yıllar içinde yarışmaların ve ödüllerin sayısı çoğaldı. Bugün Türkiye'de bir ödül enflasyonundan bile söz edilebilir. Yine de kültür ve sanata, bilime yönelik yatırımların yararları tartışılamaz. Zamanla ödüller arasında ayırımlar ortaya çıkar. Kurumlaşma ile birlikte amacı, nitelikleri, karakteri belirginleşir.

Ülkemizde sanat ve kültür yaşamı bütün baltalamalara, olumsuzluklara karşın gelişmekte, yaygınlaşmaktadır. Fikir ve sanat özgürlüğü önündeki engeller, demokratik ortamdan yoksunluk, fikir ve sanatın gücünü aşamıyor. Cumhuriyet, çağdaş uygarlığa giden yoldaki çabaları desteklemeyi sürdürüyor.

YUNUS NADİ ÖDÜLLERİ YARIŞMA SONUÇLARI

1946-47	Serbest konu	Erdoğan Mete
1947-48	Küçük hikâye	Fethi Başak
1948-49	Atatürk'e ait bir hatıra?	Melek Erbilen
1949-50	Bir yurt yazısı	Zeyyat Selimoğlu
1950-51	Milli Mücadele'den bir hatıra	Muammer Çekinay
1951-52	En güzel şiir	Azmi Tekinalp
1952-53	Karikatür	Orhan Doğu
1953-54	En güzel hikâye	Ayperi Akalın
1954-55	İnkılaplarımızı nasıl koruyabiliriz?	İbrahim Baç
1955-56	Demokrasi yolunda neler yaptık? Neler yapmalıyız?	Ümit Ünkan
1956-57	En güzel şiir	Asaf Çiğiltepe
1957-58	En güzel roman	Fakir Baykurt
1958-59	Röportaj	Mustafa Gümüşkaynak
1959-60	Dil davamız	Ekrem Alptekin
1960-61	27 Mayıs'ın manasını anlatınız	Demir Kandemir
1961-62	En önemli davamız nedir?	Mustafa Ok
1962-63	Makale (Sosyalizm mi, liberalizm mi?)	Turan Tan
1963-64	Cumhuriyetin 40. yılında Atatürkçülükten ne anlıyoruz?	Kemal Anadol
1964-65	Küçük hikâye	Öner Ünalan
1965-66	Türk devrim tarihi, devrimlerle ilgili olarak Türkiye'nin gelişmesi	Sabahattin Selek
1966-67	Türk dil devrimini yansıtan Türk dilinin anınması ve zenginleşmesi	Zeynep Korkmaz
1967-68	Türk dil devrimi, Ulusal Kurtuluş Savaşı'nı, bu savaşta geçmiş bir olayı ya da Türk toplumunun temel sorunlarını konu almış roman	Kemal Tahir
1968-69	Türkiye'nin tüm kalkınma sorunu, bu sorunlar içinde biri veya birkaçını konu alan bilimsel nitelikte eserler	Doğan Avcıoğlu
1969-70	Kurtuluş Savaşı ve Devrimler (film senaryosu)	Oktay Arayıcı ve Güngör Dilmen
1970-71	Yedi dakika	Celal Erkunt
1971-72	Kadın-erkek eşitliği	Fatma Gürel (Bölek)
1972-73	Cumhuriyet çağında dilimiz	Haldun Derin
1973-74	Cumhuriyet'in 50. yılında Türk basını	Önder Şenyapılı
1974-75	Roman	Attillâ İlhan
1975-76	Yaşadığımız yüzyılda Türk kadınının yeri	Füsun-Tunç Tayanç
1976-77	1876-1976 Türkiye'de anayasal düzenler	Dinç-Tunç Tayanç
1977-78	Cumhuriyet döneminde gençlik	Fulya-Hasan-Basri Gürses
1978-79	En güzel çocuk romanı	İsmail Uyaroğlu
1979-80	Türkiye'de sansür sorunu	1. seçilemedi, 2. Füsun-Tunç Tayanç
1980-81	Köşe yazısı	Göksel Türk
1981-82	Toplumbilim	Sami Güven
1982-83	Cumhuriyet basını ve demokrasi	Verilmedi
1983-84	Fotoğraf (siyah-beyaz)	Nevzat Çakır
1984-85	Karikatür	Cezmi Ermiş
1985-86	Mizah öyküsü	Verilmedi
1986-87	Röportaj (Gençlik)	Oral Çalışlar
1987-88	Senaryo	Alper Uygur
1988-89	Röportaj (İnsan hakları)	Mecit Ünal
	Afiş (Kitap)	Serdar Akkaya
	Karikatür (Çevre)	Abdullah Orhan
	Öykü (Kadın)	Ayfer Tunç
	Fotoğraf (Çocuk)	Ferhat Atalay
1989-90	Yayımlanmış öykü	Hulki Aktunç
	Yayımlanmamış öykü	Yurdaer Erkoca
	Yayımlanmış roman	Verilmedi
	Yayımlanmamış roman	Emel Ebcioğlu
		Yılmaz Karakoyunlu
	Yayımlanmış şiir	Verilmedi
	Yayımlanmamış şiir	Verilmedi
	Yayımlanmış şiir (Mansiyon)	Seyhan Erözçelik-Seval Esaslı-Özkan Mert
	Yayımlanmamış şiir (Mansiyon)	Yunus Koray-Ersin Salman-Leyla Şahin-Süha Tuğtepe-Ayhan Yalçınkaya
	Cemal Süreya Jüri Özel Ödülü	Hüseyin Alemdar
	Yayımlanmış röportaj	Bekir Yıldız
	Yayımlanmamış röportaj	Fehmi Salık-Dinçer Sezgin
	Yayımlanmış sosyal bilimler	Cüneyt Ölçer
	Yayımlanmamış sosyal bilimler	Dr. Ayhan Aktar
	Afiş (Konu: Yunus Nadi Ödülleri)	Mahmut Soyer
	Yayımlanmış fotoğraf	Ahmet S. Sabuncu
	Yayımlanmamış fotoğraf	Aclan Uraz
	Yayımlanmış karikatür	Hatay Dumlupınar
	Yayımlanmamış karikatür	Hakan Boyav
	Uzun metrajlı film	Yusuf Kurçenli
	Kısa metrajlı film	Verilmedi
	Uzun metrajlı film senaryosu	Ömer Uğur
1990-91	Öykü kitabı	Ülkü Tamer
	Yayımlanmış roman	Tarık Dursun
	Yayımlanmamış roman	Verilmedi
	Şiir kitabı	Kemal Özer
	Yayımlanmamış şiir kitabı	Güven Turan
	Röportaj	Zeynep Ankara
	Afiş (Konu: Yunus Nadi Ödülleri 1992)	Cavit K. Emültay
	Fotoğraf	Mustafa Kocabaşı
	Karikatür	Muhammet Şengöz
	Uzun metrajlı film	Orhan Oğuz
	Kısa metrajlı film senaryosu	Yeşim Ustaoğlu, Hakkı Mısırlıoğlu
	Uzun metrajlı film senaryosu	Ali Ulvi Hünkâr
	Sosyal bilimler araştırması	Prof. Dr. Gönül Tankut
1991-92	Öykü kitabı	Erhan Bener
	Yayımlanmamış öykü kitabı	Cihat Burak
	Yayımlanmış roman	İnci Aral
	Yayımlanmamış roman	Derviş Zaimoğlu
	Şiir kitabı	Ahmet Erhan
	Afiş	Zafer Baran
	Fotoğraf	Emine Ceylan
	Karikatür	Alper Susuzlu, Eray Özbek
	Uzun metrajlı film senaryosu	Cemal Şan
	Sosyal bilimler araştırması	Murat Balamir
1992-93	Fotoğraf	Cem Turgay
	Afiş	Naci Fırat
	Karikatür	Gürbüz Doğan Ekşioğlu
	Yayımlanmamış öykü kitabı	Vüs'at O. Bener-Mehmet Zaman Saçlıoğlu
	Öykü kitabı	Şebnem İşigüzel
	Yayımlanmamış roman	Ahmet Yurdakul
	Yayımlanmış roman	Buket Uzuner-Oya Baydar
	Şiir kitabı	Nurullah Can-Ahmet Ada
	Yayımlanmamış şiir kitabı	Ahmet Özer-Hüseyin Yurttaş
	Sosyal bilimler araştırması	H. Neşe Özgen, Ertübey
1993-94	Uzun metrajlı film senaryosu	Nihal Geyran Koldaş
	Sosyal bilimler araştırması	Serap Yazıcı
	Fotoğraf	Vahap Akşen
	Afiş	Tülay Ulukılıç
	Karikatür	Ahmet Aykanat
	Öykü kitabı	Muzaffer Buyrukçu-Sulhi Dölek
	Roman	Hasan Ali Toptaş-Serdar Rıfat
	Şiir kitabı	Hüseyin Ferhat
1994-95	Afiş	Selim Velioğlu - Cem Arık
	Karikatür	Sergey Lipoutsev
	Fotoğraf	Faruk Ertunç
	Sosyal bilimler araştırması	Doğu Perinçek
	Uzun metrajlı film senaryosu	Serdar Kazak - Arslan Kaçar
	Şiir	Kağan Kök
	Öykü	Ayşe Kilimci - Nevra Bucak
	Roman	Necati Cumalı
1995-96	Afiş	Ahmet Naci Fırat - Ebru Ataman
	Karikatür	Hikmet Cerrah
	Fotoğraf	Sadık Demiröz
	Sosyal bilimler araştırması	Prof. Dr. Meryem Koray
	Uzun metrajlı film senaryosu	Hasan Öztürk
	Şiir	Aydın Afacan, Sina Akyol
	Öykü	Ayla Kutlu
	Roman	Erhan Bener, Mahir Öztaş
1996-97	Afiş	Verilmedi
	Karikatür	Birol Çün
	Fotoğraf	Faruk Ertunç
	Sosyal bilimler araştırması	Yaşar Duman
	Uzun metrajlı film senaryosu	Ayla Kutlu - Hasan Öztürk
	Şiir	Enver Ercan - Derya Çolpan
	Öykü	Erendiz Atasü
	Roman	Burhan Günel

YUNUS NADİ
1997
ÖDÜLLERİ

Öyküsünün yayımlandığını görmeden ölen Turgut İlhan, Kutlu'nun senaryosuyla insanlara ulaşacak

Senaryoyla gelen yaşam

BANU SALMAN

Yazdıklarının yayımlandığını görmeden 6 ay önce ölen işçi **Turgut İlhan**'ın öyküsü, **Ayla Kutlu**'nun Yunus Nadi Ödülü'ne değer görülen senaryosuyla insanlara ulaşacak. **"Hayatında hiçbir eserini yayımlanmış olarak görmedi. Bu bir hicran mı, yoksa günün birinde emek kendini kabul mu ettiriyor, bilemiyorum"** diyen Kutlu, gideceği yolun **"roman ve öykü"** olduğunu belirtirken, senaryo penceresinin yeni kapıların açılmasını sağladığını söylemeden geçemiyor. Yunus Nadi Ödülü'ne değer görülen Kutlu'nun **"Kargalar"** adlı senaryosu, Turgut İlhan adlı bir işçinin, Çağdaş Türk Dili dergisine gönderdiği öyküden yola çıkılarak yazılmış. Senaryonun ilginç öyküsünü Ayla Kutlu, şöyle anlatıyor:

"Derginin Yazı Kurulu üyeliğini yaparken, bir gün kareli kâğıda, çok sık, kırmızı kalemle, el yazısıyla yazılmış, Türkçesi epeyce bozuk, dramatik kurgusu olmayan 3 sayfalık bir öykü geldi. Okurken, son derece değişik bir anlatımı olduğunu gördüm. Yayımlanma olanağı yoktu. Öyküsünü, doğru dürüst bir dille yazarsa yayımlayacağımızı belirten, biraz da yüreklendiren bir mektup yazdım. Bir cevap geldi. İlkokul mezunu, işçi, 50 yaşında olduğunu, hiçbir öğrenim olanağının bulunmadığını, bizler düzeltirsek bunların yayımlanmasından memnun olacağını söyleyen bir Türk işçisi. Olmadı tabii. Bu insanla mektuplaşmaya başladık. Müthiş bir kaynak; Ermeni tehciri, köylülerin yaşantısı, 1930'lu yıllardan herhalde annesinden babasından aktarılan öyküler..."

Yunus Nadi Ödülü'nü aldığını öğrenince Turgut İlhan'ı arayan, ancak 6 ay önce öldüğünü öğrenen Kutlu, **"Öykü ondan geldiğine göre, senaryo ne kadar başarılı olursa olsun, tabii onunla paylaşacağız. Hayatında hiçbir eserini yayımlanmış olarak görmedi. Bu bir hicran mı, yoksa günün birinde emek kendini kabul mu ettiriyor, bilemiyorum"** diye konuşuyor.

"Kargalar" senaryosuna verilen Yunus Nadi Ödülü'nün edebiyat yaşamında son ödülü olacağını belirtirken, **"Bence değerli olan isimlere konulmuş ödülleri aldım. Artık bundan sonra yazdığım hiçbir şey için ödüllere başvuracak değilim"** diyen Ayla Kutlu, sorularımızı şöyle yanıtlıyor:

- Senaryo yazımından başlayalım isterseniz. İşin mutfağındasınız. Senaryo yazımını nasıl değerlendiriyorsunuz?

- Ben aslında bir edebiyat insanıyım. Senaryo yazmaktan hoşlanacağımı hiç zannetmiyordum. Edebiyat, insana sözün ve dilin güzelliğiyle ulaşmak demek. Oysa senaryoda, ağırlıklı olarak göz yoluyla bir kültürü, bir tanıklığı, bir güzelliği aktarmak durumundasınız. Ve sizin rolünüz metni yazdıktan sonra bitiyor.

O metinden insanca olanı, güzel olanı bulmak durumunda olan bir yapımcı, bir yönetmen çıkıyor. Ardından büyük bir mali yük. Ardından çok uygun oyuncular ve ekipler bulunması gerekiyor. Ve o arada bir de sizin yazdığınız metin var. Biraz uzak, fazlaca hayal gücüne izin veren ve bir edebiyatçının **"Yani bundan da bir şey çıkarmak için herhalde insanın başka türlü bir insan olması gerekir"** diye baktığı bir metin. O yüzden senaryo yazmak çok özlediğim bir şey değil. Bana hep söylerler, **"Yazdıklarınız çok görsel, neden senaryo yazmıyorsunuz?"** diye. Söz sanatı içermeyince, bana biraz kuru, uzak, biraz riske atıyormuşum gibi bir duygu geliyor. Senaryoyu ilk yazmaya başladığım dönemde, belli bir mekânda, belli bir süre durmak, o mekânlarda belli bir şeyleri anlatmak, belli insanlar çerçevesinde kalmak, bir tür mahpusluk gibi bir duygu getiriyordu. Ancak her sanatın penceresi ayrı. Ve yazarlık penceresinden değil de, senaryo penceresinden baktığınız zaman, beyninizdeki başka kategorilerin kapıları açılmaya başlıyor. İşte o zaman senaryo yazabiliyorsunuz zaten.

Ayla Kutlu, senaryo penceresinin başka kapılar açtığını söylüyor.

- Kargalar senaryosunu nasıl yazdınız?

- Bu hikâye, öyle sıcak, öyle yaşanmış bir öyküydü, amacı da öylesine iyi bir amaçtı ki, bunu yapabilirim diye düşündüm. Bunu düşündüğüm zaman 7-8 yıl öncesinden söz ediyorum. O günden beri hep beni kurcalayan, hep işlenmeyi isteyen bir öykü olarak kalmıştı. Altın Koza'da üçlü grup olarak "Sen de Gitme" filminden dolayı senaryo ödülü alınca, bu öyküyü senaryo haline getirmeyi istedim. Koca dağları, Erciyes Dağı'nı aşabilecek kadar bir sorumluluk taşıyan insanın hikâyesiydi. O bana muhteşem geldi. Bu benim en az bildiğim tarafım. Yalnız, ben Türk edebiyatına film öyküsüyle girdim. 30. Antalya Film Yarışması'nda **"Babaya Çiçek Götürmek"** film öyküsüyle, **Ali Özgentürk**'le birlikte girmiştim. İkinciliği paylaştırmışlardı. İşin ilginç yanı, o tarihte film öyküsü yazmasını da bilmiyorum. İnsanların daima yeni bir şeyler öğrenmesi gerektiğine inanıyorum. Yaşadığıyla yetinen insanı asla onaylamıyorum. Sonuna kadar çaba göstermek zorundayız.

> **Senaryoda, ağırlıklı olarak göz yoluyla bir kültürü, bir tanıklığı, bir güzelliği aktarmak durumundasınız. Ve sizin rolünüz metni yazdıktan sonra bitiyor.**

- Senaryo yazmanızın nedeni de bu mu acaba?

- Senaryo ve film, insandan daha az şey istiyor. Film hazır bir biçimde bir şeyleri sunuyor. Teknoloji çok karışmış. Başka beğeniler, başka yaratılar karışmış, bir anonim sanat dalı. Onu inkârdan gelmek olanaksız bir şey. Siz bir öykü, bir roman ya da bir şiir yazarken, başarı ya da başarısızlık bütünüyle size ait. Ancak senaryo yazdığınızda bir başlangıç noktası olarak, bir embriyon olarak katkıda bulunuyorsunuz. Bu da benim için yeni bir şeydi, sanıyorum budur. Yine de senaryo yazmak, sinemanın getirdiği olanakları kullanmak, daha geniş toplumlara biraz daha kolay bir yoldan iletiler sağlamak yönünden yararlı olduğunu düşünüyorum. Belki bu yüzden yazıyorum.

- Roman ve öykülerinizi senaryolaştırdınız mı? Sizin öykülerinizden, romanlarınızdan başkalarının yazdığı senaryoları nasıl buldunuz?

- Ben roman ve öykülerimden senaryo yazmadım. Çok güzel bir öyküyü kötü bir senaryoyla katletmek kadar kolay bir şey yok. İyi bir film çıkması için iyi bir öykü olması lazım. İyi bir öyküden **"başarıyla"** kötü bir film çıkabilir.

- Yazdığınız romanla çekilen film arasında çok büyük farklılıklar oluyor mu?

- Toplam 3 roman, 2 öykümden olmak üzere 5 film yapıldı. Ancak **"Sen de Gitme"** özlediğim gibi bir film oldu. Öykünün aynısı mı? Değil. Olamıyor da zaten. Ancak önemli olan, insanları kurulan atmosfere çekebilmek. Biraz değiştirilen, biraz eksiltilen şeylere karşı yine de o atmosferi sağlayabiliyorsa o zaman film başarılı olmuş demektir. Bunu çok fazla yaşadığımı söyleyemeyeceğim. İşte bir defa yaşadım.

- Kargalar senaryosu film olabilir mi? Böyle bir öneri geldi mi?

- Sanıyorum olabilir. Bunun birkaç nedeni var. Bir tanesi; sıradan, sokakta gördüğümüz, zavallı diye nitelendirdiğimiz o kadınların yaşama tutunmalarındaki o müthiş güç anlatılıyor. Bir kadın olarak, bir anne olarak anlatılıyor. Koşulların son derece olumsuz olduğu bir ortamda, direnen onurlu bir insan anlatılıyor. Doğa koşullarına karşı çıkan bir mekân. Müthiş zor. Yolsuz yerler ve özellikle kadın için çok büyük fiziksel dayanım gerektiren bir durum ve 1930'lar sonlarının Anadolusu'nun sefaleti. Türkiye çok hızlı değişip her şeyi yok eden bir duruma geldiği için o zamanın duygusunu verecek şeyler oldukça az. Onlar yenilebilirse çok şansı var.

- Bütünlük olarak düşündüğünüz zaman senaryo yazımında yaratıcılığı paylaşıyorsunuz. Filmin bir parçası, başlangıç noktası olarak...

- Gibi; evet, evet. Roman ve öykü çok yoğunlaşmamı sağlıyor. Senaryoda bir uçtan çıkma yapıyormuşum gibi geliyor. Belki tam bir dağıtma değil, ama tam bir bütünlük duygusu da vermiyor. Peki yazmayacak mısın? Yazabilirim. Artık senaryo yazmayı öğrendiğime inandığım için o mutlulukla yazabilirim. Yine de benim gideceğim yol roman ve öykü tabii.

Kaleme cezaevinde sarılan Hasan Öztürk, yazında da zorlu yola vurmuş kendini

Cezaevinin yarattığı yazar

MERİH AK

Cezaevinin yarattığı bir yazar **Hasan Öztürk.** Yıllardır fırsat bulamadığı için yazamamış, ta ki cezaevine girene kadar. Orada sarılmış kaleme. Sarılış o sarılış, siyasi yaşamında olduğu gibi yazında da zor yolu seçiyor...
12 Eylül sonrası. TKP Davası nedeniyle 141 ve 142'den Bursa Ağır Ceza Mahkemesi'nde yargılanıyor. Sonra Konya Cezaevi'nde hapis günleri. **"Sanırım burada uzun kalacağız"** diyerek sarılıyor kaleme.
1942 yılında Gemlik Narlı Köyü'nde başlayan yaşam hep güçlüklerle dolu olmuş. Yazımda da zorlu bir yola vurmuş kendini. Türkiye'de sıkışıp kalan oyun yazarlığını seçmiş. 3 yıl süreyle kaldığı cezaevinde yazdığı oyunlar, tutuklu ve hükümlülerce sergilenmiş. Oyun yazarlığı için belki de en şanslı olduğu yılları cezaevinde yaşamış. **"Cezaevinde 7 oyun yazdım. Tutuklu arkadaşlar sahneye koydu ve oynandı. Çıkınca da sürdüreyim dedim. O konuyla ilgilenenler** 'Oyunların güzel' **demişlerdi. Birkaç yıl sonra yeniden başladım, ama şimdi senaryo ve oyun yazdığım için pişmanım. Sanat olayı çoraklaşmış bu ülkede. Yeni yeni öyküye başladım"** diyerek bir kalemde özetliyor sanat yaşamını Öztürk. **"Aslında bir oyun yazarıyım. Ama oyunları sahnelemekte zorluk çekiyoruz. Türkiye'de ikinci bir** Muhsin Ertuğrul **yok. Yeni oyunları Türk tiyatrosuna kazandırmak gibi insanların derdi yok. Türkiye'de tiyatro altyapısını oluşturmakla görevli Devlet Tiyatrosu gibi bir kurum böyle bir şeye el atmıyor. Hep aynı kişilerin aynı oyunları oynanıyor. Pastayı paylaşmak istemiyorlar"** diyen Hasan Öztürk'e göre, bu çarkın kırılması da oldukça güç görünüyor. Oyunlarının İzmir ve Bursa Devlet Tiyatroları tarafından genel müdürlüğe gönderildiğini belirtiyor, buna karşın bir türlü **"dramaturg engelini"** aşamadığını söylüyor. **"Dramaturglarca yapılan incelemelerde,** 'Oyununuz oynanmaya müsait değildir' **yazısını gönderdiler hep. Ama neden müsait olmadığını söylemiyorlar. Amaç yazar kazanmaksa Muhsin Ertuğrul gibi oturup yazarını teşvik etmek lazım. Onlara eksikleri bildirmek, yardımcı olmak lazım. Ama bu yapılmıyor"** diyor.
Devlet ve özel tiyatroların daha çok, tanınmış oyun yazarlarını repertuvarlarına aldığını vurgulayan Öztürk'e göre, yeni bir oyun, yeni bir yazar yaratma, ortaya çıkarma ihtiyacı duymuyor şu anki yapı. Sonra bir eleştiri getiriyor: **"Devlet Tiyatrosu'na ben artık oyun göndermiyorum. Türkiye'deki okuma özürlülüğünün bir yansıması tiyatroculara da yansıdı. Yeni oyunları okumazlar. Filmciler de öyle. Yunus Nadi'yi alan bir yazarın senaryosunu yönetmenler okumak ister değil mi? Hayır, bir kişi okudu. Ama o da yazdığını anlamadı. Gerçekten anlayamadılar."** İki yıldır üst üste Yunus Nadi Yarışması'nda senaryo ödülünü alan Öztürk, çok dolu. Senaryo ve oyun yazarlığında eserin ancak sahnelendiğinde ya da filme çekildiğinde ortaya çıktığını belirtiyor. **"Resim yapar asarsınız, sergi açarsınız sanat eseri olur. Öykü yazarsınız, 8-10 öyküyü bastırır kitapçı vitrinlerinde o bir eserdir. Ama oyun ya da senaryo yazdınız, eser değil. Yapımcı bulacaksınız, kabul ettireceksiniz. Yönetmen, oyuncu, sahne tasarımcının yorumu gelecek. Seyirciyle buluşacak ve ancak o zaman eser olacak"** diye özetliyor, çilekeş yolu. Senaristlerden söz açılıyor. Yıllardır televizyonlarda **"kapalı gişe"** seyredilen senaryolardan, birkaç diziyle milyarlarca lira kaldıran yazarlardan söz ediyor: **"Oyun, senaryo yazarlığını seçip televizyona girebilirsiniz, para kazanırsınız. Fakat orada birtakım dayatmalar var. Belli seviyeyi korumak için büyük fedakârlıklar yapmak lazım. Televizyona yazabilirim. Dizi yazabilirim. Ama benden seviyeyi düşürmemi istiyorlar hep. Sanatsal bir şey veremediğimiz gibi, yıllardır süren** 'Halkın beyaz camla uyuşturulmasına katkıda bulun, iş veririm' **diyorlar.** 'Reyting alıyorsan, insanları ağlatabiliyorsan, arkandan sürüklüyorsan, toplumsal mesaj vermeden uyutarak onlara hâkim olabiliyorsan iş burada' **diyorlar. Bunu kabul edersen yazarsın ve para kazanırsınız. Ben de dizi yazdım. Mesajlar vermek istedim. İnsanlar için, dizilerde de bir şeyler öne çıkabilir. Aşk, cinsel bunalım değil her şey. Senaryolarımı okuyanlar beğeniyor, yapımcı bulamıyoruz.** 'Televizyona satamayız' **diye yaklaşmıyorlar. Onun için aynı konular, aynı temalar daha uzun yıllar işlenecek. Bunlar değil mi ki Yeşilçam'da** 'Halk anlamıyor, anlamıyor' **diye film çekip orayı batıranlar. Şimdi de halk istiyor diye sürdürüyorlar. Reyting alırsa reklam alacak, reklam alırsa yaşayacaklar. Ben burada yokum."** Oyunlarını, senaryolarını hep aydın olarak yazdığını söylüyor ve bundan da gurur duyuyor. Aydının, toplumu aydınlatan, ona yol gösteren kişi olduğunu vurguluyor. **"Toplumun derdini yüreğinde hisseder. Bilgilerini başkalarına aktarır. Eğer bunu yapmıyorsa insan, aydın değildir. O sadece okumuştur. Bilgilerini ya mesleğinde ya da barlarda içki içerken kullanıyordur. Bilgileri de hızla tükeniyordur. Onun okuma araştırması da azalıyordur. Alkol de fazlalaşıyor. Ben aydınsam böyle yazmak zorundayım. Ben aydın olarak televizyon dizileri yazıp para kazanayım dersem benim aydınlığım kalmaz.**
Halkın kafasını karartıyorsam sıradan bir insan bile değilsin. Toplumu kirleten, topluma kötülük enjekte eden insan olursun. Ben böyle olmak istemiyorum. Herkesin görüşü farklı.
Az tanınan, az kazanan, ama istediğini yazan bir yazar olmak istiyorum ve öyleyim" diyor.
Bazı filmlerdeki ayrıntı hataları da onu çileden çıkarıyor. Aynı temalardan rahatsız olduğunu gizlemiyor ve **"Son filmler izledim. 12 Eylül hakkında film çevrilmiş. Gittim. Filmde açık duruşma yapıyorlar tutuklulara. Karılarıyla buluşuyorlar. Cinsel ilişkide bile bulunuyorlar. Bu nasıl yazılır? Bu, 12 Eylül'ü aklamaktır. Karımızı, çocuklarımızı tel örgülerden görüyorduk. Bu hangi ülkede ki 12 Eylül? Geçen gün bir film izledim. Yanlış mesajlar veriliyor. Somut yanlışlar bunlar. Ülkenin hiç derdi yok mu kardeşim?. Slogandan yana değilim. Ancak hep bunalım insanlar. Hep insanların bunalımını mı izleyeceğiz? Toplumun bunalımı yok mu? Nedensiz, niçinsiz senaryolar yazılıyor?"** diyor.
Oyunları sahnelenmese de senaryoları çekilmese de o mutlu. Girdiği yarışmalarda oyun yazarlığı ve senaryoda ne kadar güçlü olduğunu gösteriyor çevresindekilere. Yunus Nadi Yarışması'nda iki seferdir oyunlarını, senaryoya çevirdiğini söylüyor. Geçen yıl **"Koridor"** oyununu, bu yıl da **"Hücre"** oyununu senaryolaştırmış ve ikisinde de ödüle ulaşmış. **"Bazıları ödüller önemli değildir derler. Ama çok önemli. Böyle sanat çorağı ülkede, oyunlarının sahneye konmadığı bir yerde ödüller yazar için itici güç oluyor"** diyor ve ekliyor: **"Tüm yarışmalar aynı değil. Jüriden jüriye de fark var. Bazen de kayırmalar oluyor. Yunus Nadi kayırma olmayan yarışmalardan. Para ödülü yüksek yarışmalarda çok olaylar oluyor. Böyle bir şey yok Yunus Nadi'de. Adı büyük olan bir yarışma. Diğer yarışmalardan farkı da kurumlaşmış bir yarışma. İkincisi Yunus Nadi'nin bugün şu yıllarda, bu günlerde değeri daha da çok anlaşılıyor.**
Yunus Nadi kurduğu gazeteyle, adına konan ödülle birçok yaşayan insandan daha büyük işler yapıyor. Geçen yıl da bu yıl da ödül alan senaryolarımı tiyatro oyunundan çevirdim ve başarılı oldu. Neden, çünkü öyküsü güçlü.
O zaman ne yapalım? Öykü yazalım. Bu sefer yayımlanacağını sanıyorum. Yazar, yaşadığını, bildiği kadar yazar.
Bende bu yüzden malzeme çok bol."

Resim yapar asarsınız, sergi açarsınız sanat eseri olur. Öykü yazarsınız, 8-10 öyküyü bastırır kitapçı vitrinlerinde o bir eserdir. Ama oyun ya da senaryo yazdınız, eser değil. Yapımcı bulacaksınız, kabul ettireceksiniz. Yönetmen, oyuncu, sahne tasarımcının yorumu gelecek. Seyirciyle buluşacak ve ancak o zaman eser olacak.

Erendiz Atasü, öyküleriyle taş üstüne gül oyuyor...

'Öykü dantel motifi gibi'

BANU SALMAN

Erendiz Atasü, öyküleriyle, kitabının adı gibi taş üstüne gül oyuyor. Yunus Nadi Öykü Ödülü'nü kazandığı **"Taş Üstüne Gül Oyması"** adlı kitabında, doğayı, geçmişin gizemli yapılarını, insanları ve toplumsal süreçleri yoğuran Atasü, öykü içinde öyküler anlatıyor. **"Öyküde istediğiniz gibi biçim denemesi yapabilirsiniz. Dantel motifi gibi. Çeşit çeşit dantel motifleri meydana getirmek gibi bir şey"** diyor Atasü, öyle de yapıyor. Atasü'nün öykülerinde imgelerin dünyasında gezintiye çıkıyorsunuz; acıyı, yalnızlığı, sevgiyi taşıyan uzun bir yolda.

İlk öykü kitabı **"Kadınlar da Vardır"**la tanınan Erendiz Atasü, kendi ifadesiyle, eskiden kadın yaşamını konu alan öyküler yazıyordu, şimdi **"kadın gözüyle dünya nasıl"**ı anlatmaya çalışıyor. Yazmaya geç başladığını belirten Atasü, ilk öyküsü **"Balkon Saati"**ni Edebiyat-Sanat dergisinin amatörlere ayırdığı sayısına, bir yerde okuduğu **"Ancak çocuklar ve olgunlaşmamış insanlar yazdıklarından çekinirler"** sözleri üzerine gönderdiğini anlatıyor. Yazmak ve yazdıklarının gizilliğini bozmak, cesaret istiyor. Genç bir insan için bunun daha zor olduğunu belirtirken, Türkiye'de her yazarın otosansür uyguladığını, ancak kadınların bunu daha fazla yaptığını kaydeden Atasü, yazdıkça özgürleştiğini, özgürlükleştikçe daha iyi yazdığını düşünüyor.

Atasü, kendisini öykü yazmaya iten gücü, önceleri zihnini kurcalayan, merak ettiği ve çözemediği noktaları oluşturduğunu; şimdilerde mekânların,

yapıların, sanat eserlerinin esin kaynağı olduğunu belirtiyor. Atasü, **"Bu tür şeyler bana insanın var oluşuna dair, insanın yaşamı, ölümü, toplumla, doğayla ilişkisi, tarihsel ve toplumsal dönüşümle ilgili bir şeyler esinliyor"** diyor. Kitabın ilk öyküsü, **"Taş Üstüne Gül Oyması"**nda da bunu görüyorsunuz. Mermer ustası **Halim Usta, "uzun boylu, hoş endamlı ve narin"** Gülnihal Hanım için, mezar taşına **"yaban gülü"** oyuyor. **"Son Yörük Çadırı"** adını verdiği öyküsünde, Tahtakuş Köyü'nde emekli öğretmen **Alibey Kurdar**'ın kurduğu Etnografya Müzesi'nde gördüğü yörük çadırından düşsel yaratıcılığa uzanan Atasü'ye, başka bir zaman **Mozart**'ın **"Zaide"** aryası yol gösteriyor ve öyküsüne de adını veriyor. Son öyküsü **Eskil Masal**'da, yazarı Mısır ve Mısır mitolojisi etkiliyor. **"Katran Ağacı"** öyküsünde ise, terk edilmiş, pencereleri tuğlayla örülü taş konak ve ne olduğu bilinmeyen geçmişi çıkış noktası oluyor. **"Yaratmanın nasıl gerçekleştiği"** sorusunun kafasını kurcaladığını belirten Atasü, **"İkinci Ülke"** adlı öyküsüyle ilgili şunları söylüyor: **"İkinci Ülke'de bir rüya anlatılmakta ki rüya da bütün insanların ortak bir yaratıcı eğilimidir aslında. İkinci Ülke'yi de esinleyen, Orta Anadolu ve Doğu Anadolu arasındaki bozkırın ıssızlığı. Erozyona uğramış. Son yıllarda yavaş yavaş terörist eylemler de görülmeye başlanmış aynı alanda."**

Okuruyla imgelerle bağlantı kuran Atasü, **"Öykünün şiirle kesiştiği bir alan, imge alanı. İmge, anlattığını daha güzel hissettirmeyi sağlıyor. Çünkü insanın düş gücüne seslenen bir şey. Hem de bir kurgu elementi gibi kullanabilirsiniz. Ortak imgelerle metnin farklı parçalarını birbirine bağlayabilirsiniz"** görüşünü belirtiyor.

Öykünün şiirle kesiştiği bir alan, imge alanı. İmge, anlattığını daha güzel hissettirmeyi sağlıyor. Çünkü insanın düş gücüne seslenen bir şey. Hem de bir kurgu elementi gibi kullanabilirsiniz. Ortak imgelerle metnin farklı parçalarını birbirine bağlayabilirsiniz.

Feminist olsun ya da olmasın, yazdıklarını okuyanların **"Aaa, bunu bir kadın yazmış"** dediklerini ve nedenini bilmediğini, ama bunun hoşuna gittiğini belirten Atasü, **"kadınlar ve edebiyat"** üzerine de şunları söylüyor: **"Benim yazarlığımda iki soru vardı. Kafamı uğraştırıyordu.** 'Kadınlara özgü bir duyarlılık var mıdır?' **Bana göre vardır. İkincisi, ilk yazarlığa başladığınız zaman bir patlama şeklinde bazı şeyleri aktarmak, bazı şeyleri sorgulamak istiyorsunuz. Giderek, bir aktarma, bir sorgulama alanı olarak değil de, bir sanat olarak edebiyatı düşünmeye başlıyorsunuz."**

"Yazım türü olarak öyküyü mü tercih ediyorsunuz" sorusu üzerine Atasü'nün, **"Dağın Öteki Yüzü"** adlı yapıtından sonra romana **"vurulduğunu"** öğreniyoruz. **"Roman yazmak beni büyüledi. Müthiş bir şey gerçekten. Yeni bir atmosfer gibi, yeni bir gezegen gibi sizi alan, koruyan, besleyen, bir süre sonra bunaltan bir şey. Bir daha öykü yazmam falan diyordum. Demek ki dememek lazımmış. Bu öyküler pıtrak verdi"** diye konuşuyor.

Atasü, yazım türlerinin farklı olanakları, farklı zorluk ve kolaylıkları olduğunu anlatırken, **"Bir** Sait Faik **gibi öykü yazmak zor olsa gerek. Belki onun için kolaydı. Yazdıklarının kendine özel bir büyüsü var. Tabii kültür çok önemli yazmak için. Hissedebilmek, bütünleşebilmek, insanlarla, mekânlarla, olaylarla... Bir onun kadar okumak ve birikim de önemli. Bir önemli şey de, içtenlik diye düşünüyorum. İçtenlik, kendine karşı cesur olmak..."**

ÇAĞDAŞ YAYINLARI

NADİR NADİ

DOSTUM MOZART

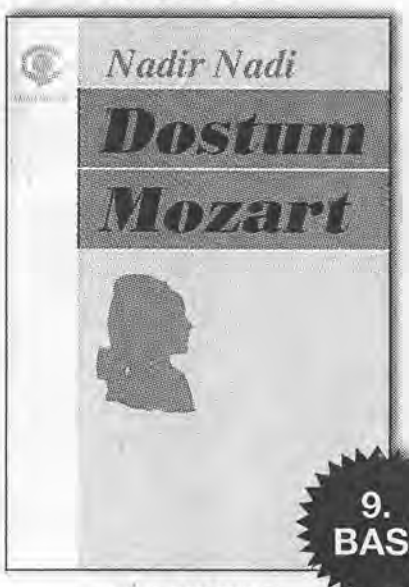

9. BASI

Fiyatı:350.000 TL

BEN ATATÜRKÇÜ DEĞİLİM

13. BASI

Fiyatı:350.000 TL

PERDE ARALIĞINDAN

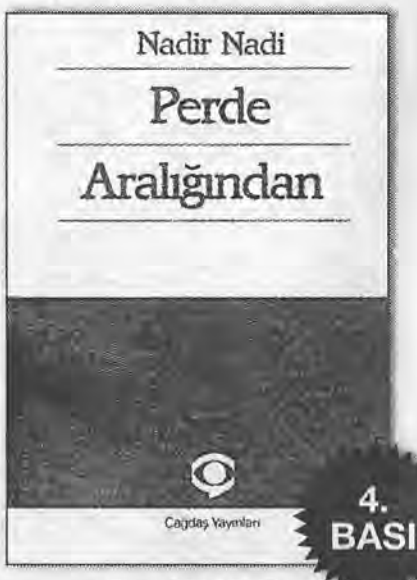

4. BASI

Fiyatı:350.000 TL

Cumhuriyet Kitap Kulübü Çağ Pazarlama A.Ş.

Yerebatan Cad. Salkımsöğüt Sok. No:9/B Cağaloğlu-İstanbul Tel:514 01 95/96 Posta çeki no:666322

Birol Çün, çocuk yaşında olan ilgisinin karikatüre yönelmesinin Gırgır dergisi ile olduğunu söylüyor

İşsizliği de mizah gibi

ASUMAN ABACIOĞLU

Karikatür dalında ödül kazanan **Birol Çün,** 1983 yılından bu yana ilgilendiği karikatürde **"Gırgır ekolünden, yani Oğuz Aral"**dan çok şey öğrendiğini belirtiyor. Çocuk yaşlarında resime olan ilgisinin karikatüre yönelmesi, Gırgır dergisinin büyük tiraj yaptığı günlere rastlıyor. Dergiye dışarıdan götürdüğü karikatürlerin **"telif"** verilerek yayımlanması, kendisiyle birlikte karikatüre ilgisi olan pek çok kişinin de bu alanda kendisini yetiştirmesine neden oluyor. Ancak sadece dergiye çizmenin kendisini tatmin etmediğini, yurtiçi ve yurtdışı yarışmalara katıldığını, grafiğe de yöneldiğini belirtiyor.

Çün'ün İstanbul'da iken 1989 yılında Edebiyat Fakültesi'nin düzenlediği kütüphanecilik konusundaki **"Beğeni Ödülü"**, 1990 yılında Tariş'in ödülü, 1991'de İstanbul'da düzenlenen **"AIDS"** konulu yarışmada mansiyon ödülü, 1994'te **"Gelişen Sanayi ve Çevremiz"** konusunda Çorum'da düzenlenen yarışmada ikincilik ödülü, yine Çorum'da 1996'da **"kentli olmak"** konusunda ikincilik ödülleri bulunuyor. Yunus Nadi Yarışması'nda ise Çün, ödül almayı beklemediğini ve şaşırdığını belirtiyor.

1955 İzmir doğumlu Birol Çün, 1956'da gittiği İstanbul'dan 1990 Kasım ayında yine İzmir'e dönüşünü, **"İstanbul'dan kaçtık; kalabalıktan, hayat pahalılığından"** diye anlatıyor. Görevli olduğu Tekel'den emekliliğine 10 ay kala **"tazminatsız"** işten çıkarılması nedeniyle **"şu anda işsiz"** olan Çün, açtığı dava ile haklarını geri alacağı umudunu taşıyor.

İzmir'e geldikten sonra da karikatürle olan ilgisini kesmeyen Çün, İzmirli karikatürcülerle her ay toplandıklarını ve tartıştıklarını söylüyor. Çün, sergi açmamasının gerekçelerini, **"O düzeyde yeterli bulmuyorum kendimi. Benim arşivciliğim yok. Ayrıca sergi için ekonomik olarak desteklenmeniz, yani sponsor bulmanız gerekiyor. Sergi açtığınızda da satış yapmanız lazım"** diye açıklıyor.

Çün, Türkiye'de karikatürcülerin **"kara mizaha"** yöneldiklerini belirterek şöyle diyor: **"Türkiye'de komik bir şey yapmaya çalışsanız bile olmuyor, çünkü çok büyük çelişkiler var, büyük trajedi yaşanıyor. İnsan gayri ihtiyari kara mizaha yöneliyor. Çevrenizde anormal şeyler oluyor, karikatürcü de o çevrenin bir parçası olduğuna göre, karikatürcülerin yüzde 90'ı kara mizaha yöneliyorlar. Bir bölümü var tabii, ekmek paralarını o şekilde kazanıyorlar. Dergi karikatürcülüğü de bitti, dağıtım olayları yüzünden. Avni dergisi kapandı. Ben bir tek Leman'ı görebiliyorum. Yayıncılar, dağıtımcılar çok para istedikleri için dergiler sıkıntıda."**

Basın organlarında karikatürcülere yönelik çok büyük sömürü olduğunu da vurgulayan Çün, İzmir'de özellikle yerel gazetelerin telif hakkı vermekten kaçındıklarını belirtiyor. Çün, yerel bir gazeteye karikatür çizmekten **"emeğinin karşılığını alamadığı için"** vazgeçiyor. Telifle ilgili bir anısını anlatan Çün, AIDS konusunda ödül aldığı karikatürün Rotary Klüp tarafından tişörtlere basılmak istendiğini, ancak **"telif istemine"** olumsuz yanıt verildiğini anımsatarak **"Ben de,** 'Telif kalsın' **dedim. Hiç değilse kitlelere ulaşırım diye düşündüm"** diyor. Yine Çün'ün, yerel bir gazeteye karikatür çizme önerisine olumlu yanıt verilmiyor.

Telif alamaması yüzünden dergilere, gazetelere çizmeyen, sergi de açmayan Çün, yarışmalar yoluyla karikatürle olan ilgisini sürdürüyor. İstanbul'da çıkan dergilere postayla gönderdiği eserlerinin **"güncelliği"** kalmadığı için yayımlanmadığını ya da **"işin içine başka şeyler"** girdiğini belirten Çün, bu işten de bir süre sonra vazgeçiyor. Şu sıralar yalnızca Ege Bölgesi'nde çıkan ve kent kültürünü içeren yazılara yer veren İzmir İzmir dergisine, o da **"telif istemeden"** karikatür gönderen Çün, **"Karşılığında eşe dosta verelim diye beş tane dergiyi ücretsiz veriyorlar. Derler ya,** 'pir aşkına' **çiziyoruz"** diyor.

Çün, Türkiye'de mizah ve mizah dergilerinin durumuna ilişkin de şunları söylüyor:

"Türkiye'de bunun okulu yok maalesef. İnsanlar kendi kaynaklarıyla, kendi çabalarıyla kendilerini yetiştirmeye çalışıyorlar. Ben karikatüre başladığımda Oğuz Aral'a götürüyordum. Bir de Çarşaf Okulu vardı, bir kısım arkadaşlar oraya gidiyordu. Yazıp çizdiklerini gösteriyorlar, eleştiri alıyorlar, ona göre düzeltiyorlardı. Gırgır, ortaokul talebelerinden liseye, üniversiteye kadar her kesimin ilgisini kazandı, yüksek tiraj aldı. Halkın anlayacağı dildeydi, telif hakkı ödedi, dışarıdan çok katılım oldu, yeni değerler kazandı karikatür dünyası. Çok miktarda karikatürcü çıktı o ekolden. Sonradan bölündüler, arılar nasıl oğul verirse onlar da bölündü. Çeşitli yayın kuruluşları yer verdi onlara. Ama bu kez kalite düştü. Dünyada tiraj olarak üçüncü büyük mizah dergisiyken etkisini kaybetti. Dağıtım şirketleri çok büyük paralar istediler, dayanamadılar koşullara. Gerek Çarşaf gerekse Gırgır'da bu işleri götüren Oğuz Aral ve Semih Balcıoğlu'**ydu. Belki artık yoruldular, çünkü çok büyük emek istiyor. Bu işi herkes beceremiyor. O yükün altından herkes kalkamaz."**

Ben karikatüre başladığımda Oğuz Aral'a götürüyordum. Bir de Çarşaf Okulu vardı, bir kısım arkadaşlar oraya gidiyordu. Yazıp çizdiklerini gösteriyorlar, eleştiri alıyorlar, ona göre düzeltiyorlardı. Gırgır, ortaokul talebelerinden liseye, üniversiteye kadar her kesimin ilgisini kazandı, yüksek tiraj aldı. Halkın anlayacağı dildeydi, telif hakkı ödedi, dışarıdan çok katılım oldu, yeni değerler kazandı karikatür dünyası.

Cumhuriyet gazetesinin düzenlediği Yunus Nadi Yarışması ödülünün kendisi için anlamını **"Çok büyük onur, kelimelerle anlatılamaz"** diye özetleyen Birol Çün, **"Cumhuriyet'in Türkiye'de apayrı bir yeri var; içerikli, ağır bir gazete. Bizden daha iyi çizenler var, bu yüzden çok şaşırdım ödül aldığıma. Belki de hayatımın en güzel ödülü bu, manevi değeri çok yüksek"** diyor.

Birol Çün'ün, Türkiyeli bütün karikatürcüler adına istemi ise, Cumhuriyet gazetesinin bugüne kadar yarışmalarda ödül alan eserlerle ilgili bir albüm çıkarması.

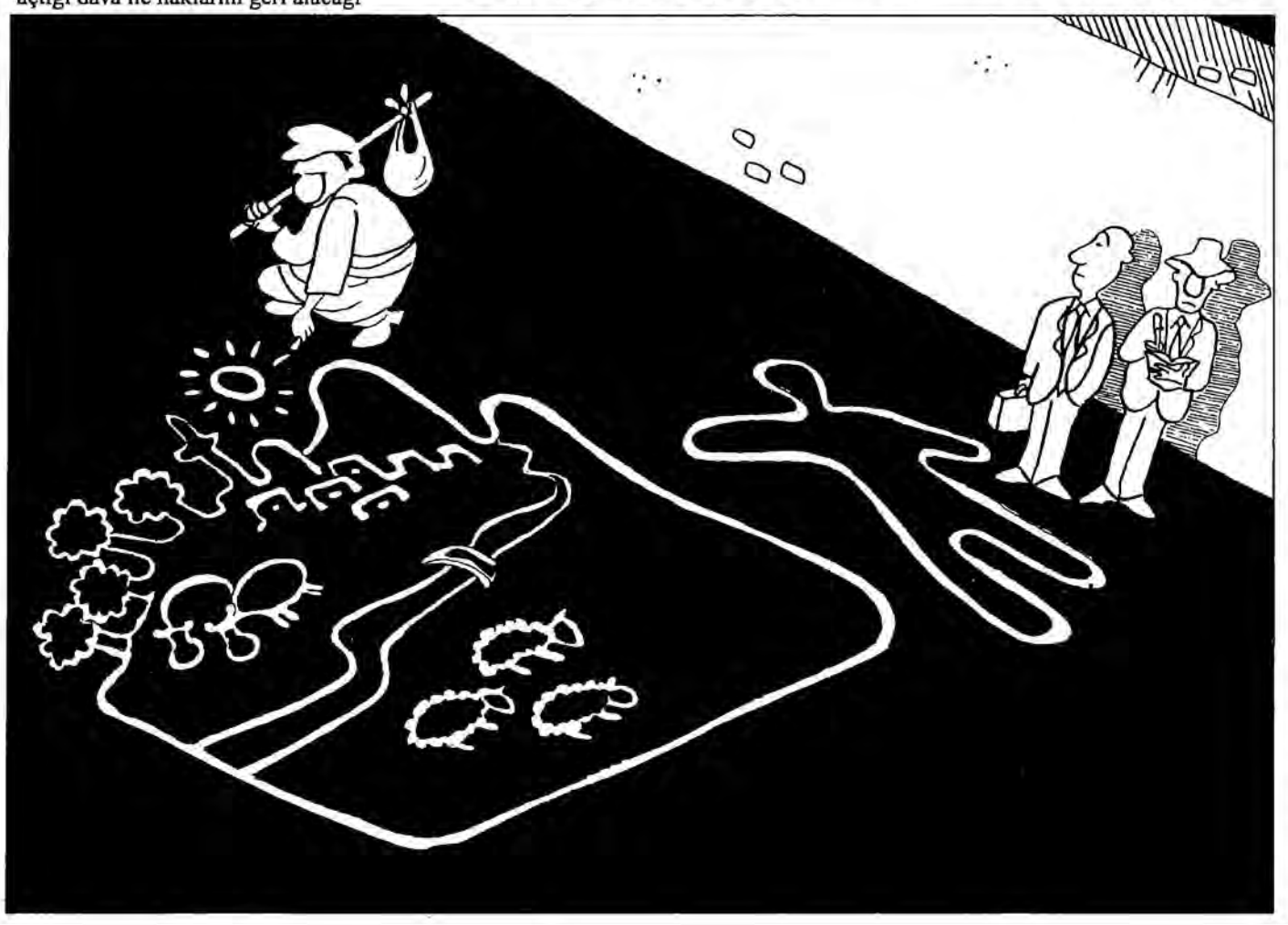

Derya Çolpan küçük kentlerin şiirinin daha yoğun olduğunu düşünüyor

Yaşamın ayrıntıları

ASUMAN ABACIOĞLU

Yunus Nadi Şiir Ödülü'nü **Enver Ercan**'la paylaşan **Derya Çolpan,** şiirlerinde, **"yaşamın gözden kaçan ayrıntılarını"** ele alıyor. Büyük kentlerde **"saldırganlığın arttığını"** belirten Çolpan, küçük kentlerin şiirinin daha yoğun olduğunu düşünüyor. Bu yüzden de büyük kentten çok, küçük kentlerde yaşananları şiirlerinde anlatıyor.

Şiirle ilişkisi çocuk yaşlardan itibaren okuyucu olarak süren Çolpan'ın, **"ciddi olarak şair olma"** çabası 90'lı yıllarda başlıyor. 1996'da gelen üç ödül, şiir alanındaki çalışmasının yoğunluğunu arttırıyor. Çolpan, Varlık dergisinin verdiği Yaşar Nabi Nayır Gençlik Ödülü'nü, Ali Rıza Ertan Şiir Ödülü'nü ve Sabri Altınel Şiir Ödülü'nü aynı yıl kazanıyor.

Dokuz Eylül Üniversitesi'nde İngilizce okutmanı olarak görev yapan Derya Çolpan'ın ilk şiiri 1993'te Varlık dergisinde yayımlandı. Daha sonra şiirlerinin yayımlandığı dergilerin sayısı gitgide arttı. **"Ses Sözden Eksilince"** adlı ilk kitabını ise eylül ayında yayımlamayı planlıyor. Yunus Nadi Ödülü'nü de kitabı oluşturan şiirlerinden kazandı.

Şiirlerinde yaşamın gözden kaçan ayrıntılarını ele aldığını belirten Derya Çolpan, bir şiirin yaşama temas etmesi gerektiğine inanıyor. Çolpan, kendi şiirini şöyle anlatıyor:

"Şiirlerimde genelde yaşamın ince ayrıntılarıyla uğraşıyorum. İnsanların her gün görüp fark edemediği şeyler bunlar. Bunları şiire koymak ayrı bir heyecan veriyor bana. Okurun da aynı heyecanı duymasını istiyorum. Gerçekten anlamlı şiirler ortaya koyma çabasındayım. Dosyamın adı da, 'Ses Sözden Eksilince' **anlamı çağrıyor direkt olarak. Ama herkes için anlam zor bir hedef."**

Çolpan için, eski bir dükkân tabelası, sokakta ağlayan bir çocuk, esin kaynağı olabiliyor. Bazı şiirlerini yazmak uzun zamanını alsa da bazılarını yarım saatte yazabiliyor. Genelde yazdıklarını değiştirmiyor.

Türkiye'de şiirin 80'lerden 90'lı yıllara taşınırken önemli sıkıntılar yaşadığını kaydeden Çolpan, toplumcu şiirden uzaklaşmanın önemli bir yolu olarak aşırı bireyselleşmeyi gören şairlerin, insandan ve dolayısıyla yaşamdan kopmaya başladıklarını belirtiyor. **"Bunalım şiiri"** diye nitelendirilen bu 1980 sonrası şiirin kendi içinde de bölündüğünü ve **"insanı ve sıcaklığı"** yakalayan şairlerle umut dolu bir kanala akmaya başladığını söylüyor.

Çolpan, **"Yaşamdan uzaklaşmakta ısrar eden şairlerin uzun ömürlü olacağına inanmıyorum"** diyor.

Çolpan, şiirin son durumuna ilişkin ise şu görüşlere yer veriyor:

"Şairler, birlikte bir bütünü tamamlar. Bu tamamlamanın gerçekleşebilmesi için her birinin farklı bir parçayı oluşturması gerekmektedir. Biçim ve biçem bakımından benzer ya da aynı olan şairler, son yıllarda aynı tip şiirin yazıldığı kanısının yaygınlaşmasına neden olmuşlardır. Önemli olan, şairin kendi biçemini yaratıp imzasız bile tanınabilmesidir. Bunun bilincinde olan, yaşamın içindeki ve insanı bilen şair hep kalıcı olacaktır."

Şiirlerimde genelde yaşamın ince ayrıntılarıyla uğraşıyorum. İnsanların her gün görüp fark edemediği şeyler bunlar. Bunları şiire koymak ayrı bir heyecan veriyor bana. Okurun da aynı heyecanı duymasını istiyorum. Gerçekten anlamlı şiirler ortaya koyma çabasındayım. Dosyamın adı da, 'Ses Sözden Eksilince' anlamı çağrıyor direkt olarak. Ama herkes için anlam zor bir hedef.

Türkiye'de **"şair"** olarak geçimi sağlamanın güçlüğüne değinen Çolpan, en az satılan kitapların şiir kitapları olduğuna dikkat çekiyor.

"Sadece bin civarında basılır ve hepsi de satılamaz" diyen Çolpan, toplumdaki bu **"şiir"** sevgisizliğinin, okuma alışkanlığıyla koşut olduğunu belirtiyor. Türkiye'de insanlar şiir okumadığı için şairliğin de bir meslek olamayacağını kaydeden Çolpan, oysa tüm zamanın ve enerjinin verilebilmesi durumunda ortaya çok daha başarılı eserler çıkacağına inanıyor.

Çolpan, okutmanlık mesleği nedeniyle zamanının daha fazla olmasını bir şans olarak nitelendiriyor. Ş
imdiye kadar yayımlanan hiçbir şiirinden telif almadığını, kimsenin de ona telif vermeyi teklif etmediğini belirterek dergilerin **"genç bir şairin şiirini yayımlamayı lütuf olarak"** gördüklerini söylüyor.

Oysa ünlü şairlerin yayımlanan her yazısından ve şiirinden telif aldıklarını bildiğini vurgulayarak bunu **"çifte standart"** olarak nitelendiriyor.

Türk insanının az okuması ve az düşünmesini **"önemli bir devlet politikası"** olarak tanımlayan Çolpan, sözlerini şöyle sürdürüyor:

"Çünkü bu, onların icraatlarını kolaylaştırıyor. Medya da bu politikayı destekliyor dolaylı olarak. Ucuz televizyon dizileri, şovlar ve gazetelerdeki niteliksiz yazılar, bu geriletme çabasının ürünleri. Zaten gerektiğinde medya nelerin okunacağına okurun yerine karar veriyor.

Kutsal emri alan okur, bir dönem bir kitaba saldırıyor. Bütün bunlar insanları tembelliğe ve hazırcılığa itiyor. Kimse kafasını yormak istemiyor ve okumuyor. Yine de okunmaya devam eden edebiyat eserleri arasında şiir en şanssız olanı. Böylesine şair bir toplumun şiir okumaması ilginç.

Bu ülkede şiir yazanın sayısı okuyandan daha fazla.

Bu da toplumumuzu diğer toplumlardan üstün (!) kılan önemli bir özellik."

YUNUS NADİ 1997 ÖDÜLLERİ

Enver Ercan, 'iktidarda olmak isteyecek tek bir şair yoktur' diyor

Her şeyi öptü zaman

Enver Ercan, ayrılıktan da, yalnızlıktan ve hatta erotizmden de vazgeçebileceğini, ama aşktan vazgeçmesinin mümkün olmadığını söylüyor.

ESRA ALİÇAVUŞOĞLU

"Sıkı okur külyutmaz; şairi rahatsız eder ve sorgular." Enver Ercan, 'Geçtiği Her Şeyi Öpüyordu Zaman' başlıklı kitabı ile 1997 Yunus Nadi Şiir Ödülü'nü, İzmir'den yarışmaya katılan **Derya Çolpan** ile paylaştı. Daha önce 1997 Cemal Süreya Şiir Ödülü'ne de (yayımlanmamış dosya) değer bulunan **'Geçtiği Her Şeyi Öpüyordu Zaman'**; şairin **'Eksik Yaşam'** (1977) ve **'Sürçüyor Zaman'** (1988) adlı kitaplarından sonra üçüncü şiir kitabı. 1990 yılından bu yana Varlık dergisi yayın yönetmenliğini sürdüren Ercan'ın, şiir kitaplarının yanı sıra, söyleşi, derleme ve uyarlamalarını topladığı kitapları da bulunuyor.

Enver Ercan'ın, **'Geçtiği Her Şeyi Öpüyordu Zaman'** adlı kitabında insana dair her şey var... Aşk var, ayrılık var, yalnızlık var, erotizm var. Ama aşk galiba en vazgeçilmezi dediğimizde gülümseyerek yanıtlıyor: **"Ayrılıktan da, yalnızlıktan da, hatta erotizmden de vazgeçilebilir, fakat dediğiniz gibi aşk, galiba en vazgeçilmezi".**

- Enver Ercan ile Yunus Nadi Şiir Ödülü ve kitabı üzerine konuştuk.

'Geçtiği Her şeyi Öpüyordu Zaman' adlı şiir kitabınız 1997 Yunus Nadi Şiir Ödülü'ne değer bulundu. Daha önce de Cemal Süreya Şiir Ödülü verilmişti bu kitabınıza. Enver Ercan için ödüllerin anlamı nedir?

ENVER ERCAN - Her ödülün kendine göre bir anlamı vardır mutlaka. Bense kendime göre önemli birer anlamı olan bu iki ödüle değer bulununca onur duydum, çok sevindim tabii ve **Şeyh Galip**'in dizelerini mırıldanıp durdum: - - **"Efendimsin cihanda i'tibarım varsa sendendir / Muyan-ı âşıkanda iştiharım varsa sendedir."**

9 yıl gibi uzun bir aradan sonra yayımladınız yeni şiir kitabınızı. Neden bu kadar uzun süre beklediniz? Yoksa aşk mıydı sizi bu kadar bekleten?

ERCAN - Necatigil Usta, **"Bazı şiirler bekler bazı yaşları"** demişti ki haklı... Ama aşk beklemiyor, çünkü vakit yok...

Şiirlerinizde erotizm ve aşk iç içe. İkisinden de vazgeçemiyorsunuz sanki.

ERCAN - Evet, ikisi iç içe, yan yana, hatta üst üste!.. İkisinden de vazgeçemediğim doğru. Oysa hiç karşılaşmadan da sürdürebilirler serüvenlerini. Erotizm, aşkı hiç tanımamış olabilir. Aşk için emin değilim: En azından düşler erotizmi. Yine de emin olduğum bir şey var: **"Mutlu aşk yoktur"**, evet ama mutsuz erotizm de yoktur.

- Genel bir kanı olarak, aşk en güzel şiirle anlatılır, en güzel şiirler de içinde aşkı barındırandır. Sizce bir şiir duygularla mı, yoksa bilinçle mi yazılmalı?

ERCAN - Duygu tabii ki önemli, ama asıl önemlisi bu duyguyu bir bilince dönüştürebilmek. Bunu başarabilirseniz gerisi kolay (sanırım).

- Şairin okurla ilişkisini nasıl değerlendiriyorsunuz?

ERCAN - Bir şair **'söz'**ünü söyler. Ondan sonrası okurun işi. Bir yangın da çıkarabilir o **'söz'**den, nice yangınları söndürebilir de.

- Bir şair sözünü söyleyip kenara çekilir mi diyorsunuz?

ERCAN - Tam öyle değil. Siz şairleri o kadar **'saf'** mı sanıyorsunuz? Her şair elbette ki hazır bir şiir ortamının içinde bulur kendini. Ama bir yandan o şiir ortamını kendi farkını da katarak zenginleştirmeye çalışır, bir yandan da o, ortamın bir parçası olan okurun ufkunu yoklar sürekli; rahatsız eder, sorgular, hırpalar, belki de parçalar. Böylelikle kendi okuruyla tanışır ve yeniden oluşturmayı, inşa etmeyi dener, onu. O okur yoksa, şiirinin de ve tabii ki kendisinin de aslında olmadığını bilir çünkü. Bugün **'şair'** diyebildiklerimiz, işte bunu başarabilmiş olanlardır yalnızca.

- Okura bir hayli edilgen bir profil çizyorsunuz...

ERCAN - Tam öyle de değil. **'Sıkı'** okur külyutmaz; o da şairi rahatsız eder ve sorgular sürekli. Hatta şiirin dışına bile atabilir. Bu nedenle **'şair'**ler hep tedirgin hissederler kendilerini. Gelişip yenilenmekten başka çareleri olmadığını bilirler. Hem **'sıkı'** okur isterler, hatta yalnızca onları severler; hem de müthiş ürkerler...

- Şiir kitaplarının alıcısı olmadığı söyleniyor. Hem şair, hem de bir yayıncı olarak yayınevlerinin şiire bakış açısını nasıl değerlendiriyorsunuz?

ERCAN - Belli başlı yayınevlerinin hemen hepsinin şiir dizileri var ve tıkır tıkır şiir kitapları yayımlıyorlar. Satmasa neden yayımlasınlar ki. Daha somut konuşmak gerekirse; Varlık'ta 1 yıl içinde 7 şiir kitabı yayına hazırladım. **Hilmi Yavuz**'un **'Çöl Şiirleri'** ikinci basım yaptı. **Haydar Ergülen**'in **'40 Şiir ve Bir'**inin ikinci basımı yapılıyor. Bir kitabımız daha ikinci basım yapmak üzere.

- Peki, şair gerek şiirlerinde gerekse özel hayatında politik tavrını nasıl göstermeli?

ERCAN - Bir şair, şiirinin **'iktidarda'** olmasını düşleyebilir elbette, fakat **'iktidarla'** olmak isteyebilecek tek bir şair yoktur. Doğası gereği muhaliftir. Bu nedenle de hiçbir dönemde **'kullanışlı'** olmamıştır şairler. Din kitaplarında bile lanetlenmeleri de bu yüzdendir zaten. Kimi şair politik tavrını öne çıkarmaz pek, kimi şairin gündelik politikanın içinde döner **'söz'**ü. Nasıl yazarsa yazsın, eğer okurun dünyasını altüst edip algı ortalamasını yükseltebiliyorsa, en önemli toplumsal görevini yerine getiriyor demektir.

- Şiirlerinizdeki politik tavır hangi boyutta, şiiriniz nasıl yol alıyor?

ERCAN - Böyle bir değerlendirmeyi şiir bağlamında yapmak bana düşmez. Ama bir vatandaş olarak şunları söyleyebilirim: Sağın savunduğu değerlerin yanında yer almam mümkün değil. En başta **'çocukluğum'** izin vermez buna. Fazlasıyla **'muhterem'** oldukları için sosyal demokrat da sayılmam. Hümanistçe bir **'hoşgörü'**yü komik buluyorum çünkü.

Sözgelimi, Refah Partisi değil tokat, öpücük bile kondursa öbür yanağımı çevirmem.

Üstelik hemen bir şiir daha sürerim kalbimin **'pompalı'** namlusuna. Ne de olsa Müslüman bir kültüre doğdum ben. Hıristiyan değilim ki..

Sıkı okur külyutmaz; o da şairi rahatsız eder ve sorgular sürekli. Hatta şiirin dışına bile atabilir. Bu nedenle 'şair'ler hep tedirgin hissederler kendilerini. Gelişip yenilenmekten başka çareleri olmadığını bilirler. Hem 'sıkı' okur isterler, hatta yalnızca onları severler; hem de müthiş ürkerler...

Halkevleri'nde yetişen Duman, araştırmasıyla Türkiye'de şeriatın boyutlarını ortaya koyuyor

Türkiye'ye şeriatın gelmesinde en büyük etken sağ partiler'

BANU SALMAN

"Çağdaş yurttaş yetiştirme" merkezleri olarak 1932-1951 dönemine damgasını vuran Halkevleri'nde eğitim gören yüksek mimar-mühendis ve jeofizisyen **Yaşar Duman**, Yunus Nadi Ödülü'nü kazandığı araştırmasında, **"şeriat"** tartışmasına ışık tutuyor. Dünyadaki gelişmelere paralel olarak Osmanlı Devleti'nden bugüne kadar şeriatçılığın yükseliş nedenlerini ortaya koyan Duman, bu geriye gidişin önlenmesi için şiddet değil, eğitim ve kültür üzerinde durulması, **"Atatürk devrimlerine inanan insanların yetiştirilmesi"**gerektiğini vurguluyor. **"12 Eylül 1980'den Sonra Şeriatçılığın Yükseliş Nedenleri"** başlıklı çalışmasıyla sosyal bilimler dalında Yunus Nadi Ödülü'ne değer görülen Yaşar Duman, sorularımızı şöyle yanıtladı:

- Araştırma konunuz neden şeriat?

- Geçmiş ve gelecek için şeriat konusunun Türk tarihinde önemli bir yeri var. Türkiye'nin aşağı yukarı 150 seneyi aşkın bir Batılılaşma çabası var. Çağdaşlaşma, Batı uygarlığını yakalama çabalarına karşı şeriat bir direnç olarak çıkmıştır. Bunların, **"dini korumak, din baskı altında"** gibi söylemlerin ardında tamamen **"çıkar ve ticaret"** amacı vardır. Çağdaşlaşma yolunda adım attığımızdan beri epey yol almışız. 1950'den beri çok partili hayata geçişle demokrasi geliyor. Türkiye'de demokratik koşullar oluşamamış. Demokrasinin oluşması için gerekli nesnel koşulların 2 öğesi var; burjuvazi ve işçi sınıfı. Osmanlı'da böyle bir gelişim olmamış. 1923 devrimiyle cumhuriyet kurulmuş, altyapı hazırlanmış. Bu iki sınıfın, sendikaların olmaması, toplumdaki kültür birikimi, gelir dağılımı ve eğitim düzeyinin yetersiz olması nedeniyle demokrasi kurulduğu zaman birtakım problemleri de yanında getirmiştir. Bir yozlaşma başlıyor ve 60 ihtilalini getiriyor. Başka önemli bir şey de dinin kamu alanı dışına alınmasıdır. Dinin, toplum yaşamının dışına çıkarılması, 500 senelik bir olguya dayanır. O günün şartlarında, o günün yönetimi, **Atatürk**, böyle bir şeyi yerleştiremezdi. Demokrasinin gelişmemesinin başka nedeni, 1950'den itibaren sağ partiler devamlı iktidarda kalmış, hep şunu işlemişler: **"Kalkınma maddidir."** Baraj yapalım, yol yapalım. Ama kültür, felsefe, eğitim yozlaşmıştır. Toplumun yaratıcı gücü bir kenara itilmiştir. Bu, bugün de devam ediyor. Geldiğimiz noktada bunun sıkıntılarını görüyoruz. Kültür Bakanlığı, Milli Eğitim Bakanlığı var, ama geçmişteki **Hasan Âli Yücel**'leri getiremiyoruz.

- Son günlerde irtica konusundaki tartışmalar giderek derinleşiyor. Genelkurmay Başkanlığı'nın verdiği irtica brifingi, darbe-şeriat tartışmaları... Bunların, şeriat konusunu ele almanızda etkisi oldu mu?

- Şeriatçı gücün çok iyi anlatılması, yok edilmesi lazım ki rahat rahat yolumuza gidelim. O bakımdan çok enterasan. Okuduğum tarihi çalışmalarda hep bu konuda ibret verici olayları gördüm. Onun için de bu konuda bir şeyler yapmaya çalıştım. Çağdaşlaşma önündeki engeli yenmemiz lazım.

- Türkiye'deki gidişi nasıl değerlendiriyorsunuz?

- Dini siyasallaştırma adına ufak bir taviz, başka tavizleri getirmiştir. 1950'den itibaren hatalar yapılıp, olumsuzluklar ekilmiş. Toplum katmanlarında bizden-bizden olmayan, laik-laik karşıtı bir olgu ortaya konulmuştur. Osmanlı'da olan ikili sisteme doğru bir gidiş var. Kuran kursları, imam-hatip okulları, bunların yurtları, vakıfları, özel okulları; buralarda birtakım insanları, **"demokrasiye, çağdaşlığa, Atatürk ilkelerine"** karşı yetiştiriyorlar ve toplumda Atatürkçü olmayan kitleleri çoğaltıyorlar. Bu insanları kullanarak, hatta bunları belli bir parti, belli partilerin şemsiyesi altında koruyarak güçlendiriyorlar. Bu durum, 1980 askeri rejiminden sonra daha da palazlandı. Sivil toplum örgütleri kapatılırken, dini kurum ve kuruluşlar korundu. Artık bugün cumhuriyet tehlikede, rejim tartışılır bir noktaya gelmiştir. Partilerin, siyasi güçlerimizin çok duyarlı olmadığını düşünüyorum. Bu konuda büyük sorumlulukları var. Türkiye bunları aşacak, ama daha uzun süre Türkiye bu sıkıntıları yaşayacak.

> Osmanlı'da olan ikili sisteme doğru bir gidiş var. Kuran kursları, imam-hatip okulları, bunların yurtları, vakıfları, özel okulları; buralarda birtakım insanları, "demokrasiye, çağdaşlığa, Atatürk ilkelerine"karşı yetiştiriyorlar ve toplumda Atatürkçü olmayan kitleleri çoğaltıyorlar. Bu insanları kullanarak, hatta bunları belli bir parti, belli partilerin şemsiyesi altında koruyarak güçlendiriyorlar.

- Bu sıkıntıların aşılması için sizce neler yapılabilir?

- Bu, şiddetle, baskıyla olmayacak. Yapılan baskılardan sonra şeriat daha güçlü olarak ortaya çıkıyor. Atatürk devrimlerini benimseyen insanı yaratmak gerekli. Bu da eğitim, kültürle olabilir. Atatürk, cumhuriyeti kurarken, emperyalizme, Osmanlı sarayına ve dini-şeriatçı cepheye karşı savaş açmıştır. Cumhuriyeti kurduğu güçler eski Osmanlı. Önce onlarla savaşmış, sonra anlaşmış. Bu güçler belli bir baskı görünce sinmişler, sonra tekrar ayağa kalkmışlar. 1930'lara gelindiğinde, işte Şeyh Sait, Anzavur, Konya isyanları, Menemen olayları... Cumhuriyeti korumak için halkımıza anlatmamız lazım. Bu insanlara, çağdaşlaşmayı, kültürü, medeniyeti, sanatı anlatmak ve çağdaşlığı sağlam temele oturtmak gerekli. Atatürk, bunun için de Halkevleri ve halk odalarını, arkasından Türk Dil ve Türk Tarih kurumlarını, Köy Enstitüleri'ni kurmuştur. Bunların bütün amacı, kırsal kesime kadar uzanmak, buradaki insanlara bu devrimi anlatmak. Hatta ben kendim halkevlerinde yetiştim. Beypazarı'nda bir halkevi vardı. Orada insanlara kitaplar verilir, konferanslar verilir. 1950'den sonra gelen iktidarlar halkevlerini, Köy Enstitüleri'ni sistemli bir biçimde kapattılar. Sonra büyük hizmetler yapan Türk Dil Kurumu, Tarih Kurumu 1980 ihtilalinde devlet dairesi haline getirildi. Atılımları frenlediler. Atatürk'ün devrimleri koruma, geliştirme, çağdaşlaştırma yönündeki atılımları, kademe kademe kaldırılıyor. Öbür taraftaki güç de gelişiyor. Tarikatlar, şeriat şeyhleri. Türkiye'de bugün 3 kuşaktan toplum var. İlk kuşak, feodal sistemin uzantıları. Bilgi çağını yakalamak isteyen insanlarımız var. Sanayi devrimimiz de, feodal sistem de devam ediyor. Daha hâlâ, Güneydoğu, Doğu Anadolu'da ağalar, şeyhler, tarikatlar var. Bir şeyhin bir tane köyü var. Oradaki insanlar, ağaların hizmetinde, hatta onların istismarında.

Bu insanın demokratik yaşamda özgürce rey vermesi, kültürünü yaşaması imkanı olamıyor. Toplumdaki çatışmalar, bu değişik kitlelerin çıkar çatışması içine girmektedir. Toplumda eğitemediğimiz insanlar var. Bu insanlar, yoksul, eğitilememiş, dışlanmış, toplumda yalnız kalmış. Birtakım kişiler bunlara sahip çıkmış, bunları istismar ediyor. En büyük sıkıntılarımızdan birisi işte bu; değişik çağda yaşayan, aynı frekansta olmayan insanların çatışması. Kalkınmanın, irticayı önlemenin yolu, okullarımızın, üniversitelerimizin, hepsinin yeni baştan ele alınmasını gerektiriyor. Kuran kurslarına gidenlerin, daha aydın, daha fikir yapılarını geliştiren bir sistemin içine sokulması lazım. 8 yıllık eğitim 1972'den beri var olmasına rağmen uygulanmıyor. Tüm bunlarda siyasetçilerimizin, siyasi partilerimizin, aydınlarımızın, üniversitelerimizin de sorumlulukları var. Türkiye'nin açmazı, kültür, sanat, uygarlık savaşıdır. Atatürk bunu çok iyi görmüştür: **"Cumhuriyetin temeli kültürdür"** demiştir. Bütün kurum ve kuruluşlar, partiler, üniversiteler, aydınlar örgütlenmeli, bu yönde toplum olarak birey olarak, herkes görevini yapmalı. Biz kollektif çalışma, yani sivil toplum örgütleri olarak ortak çalışma içerisinden gelmiyoruz. Demokrasi yerinden çıktığı yahut da demokratik güçler yolunu şaşırıp, hatalar yaparsa, bunları denetleyen, yönlendiren, yaptığınız hatadır diyebilen güç yine halkın kendisinden doğan sivil toplumdur.

> Sekiz yıllık eğitim 1972'den beri var olmasına rağmen uygulanmıyor. Tüm bunlarda siyasetçilerimizin, siyasi partilerimizin, aydınlarımızın, üniversitelerimizin de sorumlulukları var. Türkiye'nin açmazı, kültür, sanat, uygarlık savaşıdır. Atatürk bunu çok iyi görmüştür: "Cumhuriyetin temeli kültürdür" demiştir. Bütün kurum ve kuruluşlar, partiler, üniversiteler, aydınlar örgütlenmeli, bu yönde toplum olarak birey olarak, herkes görevini yapmalı.

- Türkiye'deki araştırma potansiyelini nasıl buluyorsunuz? Sizce yeterince bilimsel araştırmalar yapılıyor mu?

- Türkiye'de araştırmalar yapılıyor. Dünyada bilimsel araştırmalar, yayımlanmış makale, yazılarda Türkiye'nin 38. olduğunu okudum. Gazetelerde de değişik konularda yayımlanan araştırmaları izliyorum. Cumhuriyet bunların içinde en iyisi, en çok araştırma yapan bir gazete. Araştırmayla araştırmayı isteyen kitle arasında değerlendirme lazım. Yeterli olması, araştırmayı da almak isteyenlerin çok olmasıyla olur. Biz okumayı seven bir toplum değiliz.

Roman Ödülünü "Ateş Uykusu" kitabıyla Burhan Günel kazandı

Kendini yazdıran roman

EMİNE KAPLAN

"Yunus Nadi Roman Ödülü"ne değer görülen **"Ateş Uykusu"** kitabıyla insanların yakma eğiliminin kökenini irdeleyen **Burhan Günel**, toplumdaki çürümüşlük, yozlaşma, parçalanmış kişilikler ve tüketilen güzelliklere karşın **"insanın uyanması, özündeki cevher ve erdemi yeniden bulması"** gerektiğini vurguluyor. Sıvas katliamına tanık olan Günel, **"Bu roman kendini bana yazdırdı. Romanın sonundaki yangın olayı bir huzurevinde geçecekti, otelde geçti"** diyor.
Günel'in, sorularımıza verdiği yanıtlar şöyle:

- Romanı yazarken hangi öğelerden yola çıktınız? Roman nasıl oluştu?

- Romana, 12 Nisan 1993'te başladım. Biliyorsunuz, 1993 yılının Temmuz ayında Sıvas yakımı oldu. Ve ben bu romanla ilgili kurgulamayı hiç değiştirmedim. Yalnızca romanın sonundaki yangın olayı bir huzurevinde geçecekti, otelde geçti. Bu roman kendisini bana yazdırdı. Toplumsal yapı içerisindeki ilişkiler ve gözlemlerim, bana adeta olacakları duyumsattı. Zaten bundan önceki kitabım da **"Ateşi Seçtim"** adlı öyküler kitabıydı. O kitap 1993'te yazıldı ve kitabı Sıvas'a çantamda götürdüm. Arkadaşlara orada imzaladım. **"Ateşi Seçtim"** adında kitabı yayımlıyorsunuz, ardından Sıvas yangınını yaşıyorsunuz. Oradan bir şekilde kurtulup dönüyorsunuz ve sürdürmekte olduğunuz bir romanın ortasında buluyorsunuz kendinizi. Ben bu gerçekliği, yani hangisi gerçek hangisi kurmaca, karıştırdığım da oldu. İşte bu roman o Sıvas içinde yazdırdı kendini. Oluşumu, bireysel yangın algılamalarının yanı sıra toplumsal gözlemlerimden ve tabii ki geleceğe ilişkin sanatçı sezgisinden kaynaklanıyor.

- Romandaki kişileri ve kişilikleri nasıl belirlediniz?

- İnsan, yazarken çok da o genel planlamanın dışında ayrıntılarda planlayıcı olamıyor. İşi yapıp bitirdikten sonra baktığımda günümüzdeki parçalanmış ilişkiler, toplum ilişkileri, bütün güzelliklerin yozlaştırıldığı, tüketildiği ilişkiler içerisinde bir genel görünüm, bir adeta memleketimden insan manzaraları olsun istedim. Dolayısıyla bu yozlaşmayı ve tükenişi örnekleyen ilişkiler içerisindeki insanları seçtim. Roman her ne kadar oylumlu bir ürünse de her şeyi kapsaması mümkün değil. Yine de bir dönemin bir kesitidir. Yani başladığı ve bittiği yerde bitmez. Öyle bakıldığı zaman yine de yeterli gelmeyebilir o panorama içerisindeki tiplemeler. Bunlar, bütünsel bir yozlaşma ve çürüme olgusunun örnekleri. Adeta kanserli hücrelerin bir arada görülmesi.

- Kitapta, zıtlıklar bir arada. Umut var, umutsuzluk var, aldatma ve yoğun bir bağlılık da var. Bu toplumun bir yansıması mı?

- Tabii, gerçi özünde her şeye rağmen insana güven ve insana inanç, direnmenin gerekliliği var. Yaşama ve geleceğe inanç var. Ama yine de bir

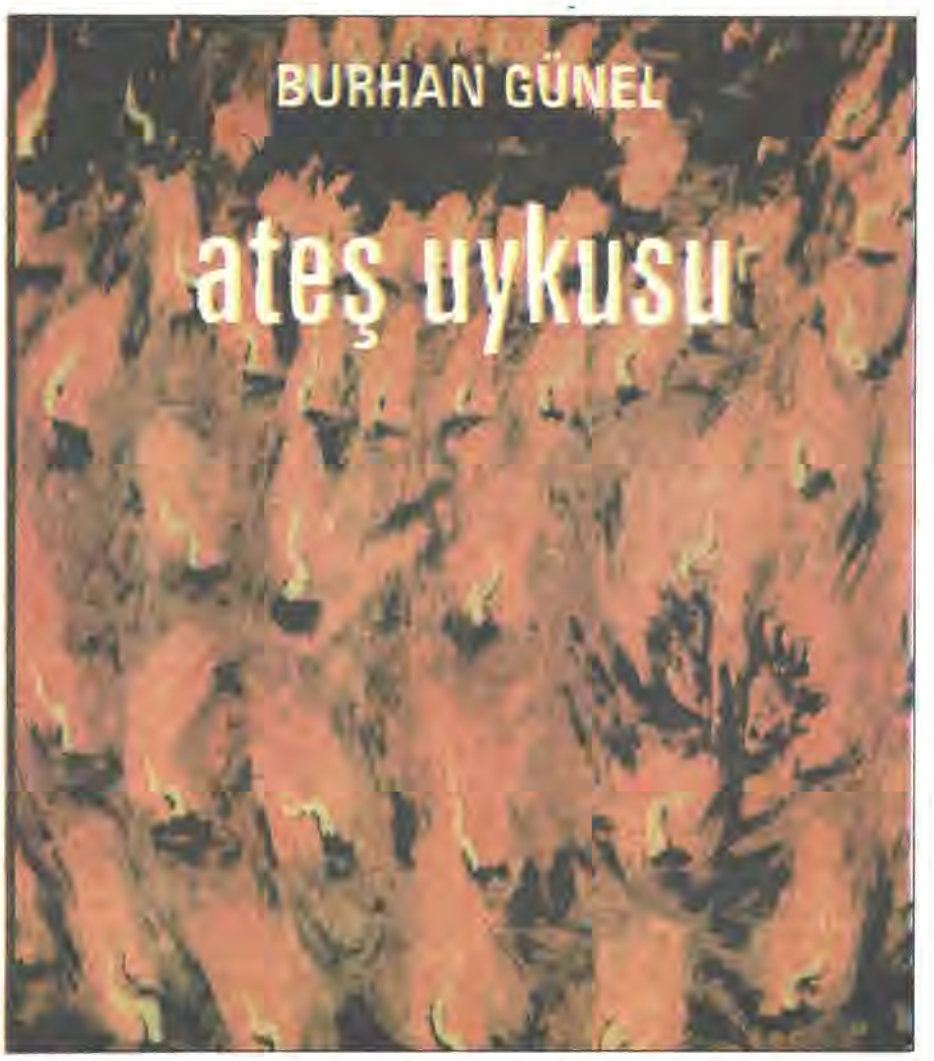

çürüme döneminin romanı. 1993 ile 1996 yılına baktığımız zaman Türkiye'de neler olduğunu bir düşünürsek, olumlu bir şey görüyor musunuz? Göremiyorsunuz. İşte sanat bu görüntünün olumluya dönüşmesini gerçekleştirmek zorunda. Yani bu roman ne kadar olumsuz görüntüleri içerse de insanın içindeki erdemi ve cevheri bulup çıkarmaya çalışan bir yaklaşımla yazıldı. Ve bu çürümenin bir güzelleşmeyi getireceğini varsayan ve buna inancı olan bir kitap.

- Kitabınızın adı Ateş Uykusu. Ateşin uykusu nasıl olur?

- Ateş, aslında yakıcı ve ürkütücü bir şey. Ateşin uykusu nasıl olur diye düşünürsek, aldanışlarla olur. İlk aldanış nerede başlar; kutsal kitaplara göndermeler yapmamım nedeni orada. Aldanışların kökeni bizim çok dışımızda ve çok eski. Bu aldanış çizgisi, bireysel ilişkilerimizde de kendisini gösteriyor. **"Ben ne yapmışım, nereden gelmişim; şaşılacak şey!"** diye bir çığlığımız olur. İşte bu kitap o uyuma süreçlerinin anlatımını içerir. Bizi uyutan toplumsal olguyu, bizi uyutan bireysel olguyu içerir. Ondan sonra da yanmak kaçınılmaz olur. Üstelik de uyku halindeyken yakalıyor bizi. Adeta gece yarısı otel yakmalar gibi. Konu da oradan geliyor, bir çağrışım zenginliği var sanırım.

- Tevrat, İncil ve Kuran-ı Kerim'den alıntılar yapmışsınız? Bunun nedeni nedir?

- Kutsal kitaplarda dikkatimi çeken şey şu oldu: Hep tehdit var. Yakarım! Cezalandırmak ve yakmak. Yanan insan en büyük acıyı çeker. Şimdi bu yakma eğilimi nereden geliyor diye düşündüğüm zaman, kökenleri çok gerilerde, 2000 yıl ötede. Öyle baktığınız zaman günümüzün yobazını da anlamaya çalışıyoruz bir yerde. **"Nedir bu adamı bu şekilde aydınlığın üzerine ateşle saldırtan güç, nereden geliyor?"** diye. Onun kökenlerini bulmaya çalıştım. O zaman o tipe kızamıyorsunuz; çünkü inanç, gözü kapalı bir bağımlılıktır. Ama romanda aklı başında insanların da birbirini yaktığını görüyoruz. Yaşamımızda öyle, asıl onlara kızıyoruz. Ve sonunda bireysel anlamda arkadaşını, çoluk çocuğunu, eşini sevgilisini yakan insan bence oteli yakan yobazdan daha suçludur diye düşünüyorum. Kutsal kitaplara gönderme yapmamım nedeni de yakma eğiliminin nereden kaynaklandığını ve bugünkü toplumsal görüntünün nereden iç aldığını anlatmaya çalışmak.

- Kitaptaki adamı biraz anlatır mısınız?

- Çıkış noktasına baktığımızda toplumcu görüşe sahip. Bu görüş nedeniyle başına bir şeyler gelmiş, hapse girmiş çıkmış, işini kaybetmiş birisi. Aklı başında ve bilinçli bir adam. Ancak, düşündüğüyle eylemi uyuşmuyor. Bunu anlayabilmek için özel yaşamına bakmak lazım. Bu adam gerçekten yakılan, ama yakılmayı da hak eden birisi gibi görünüyor. Ve bu adam yanlışlarını sürdürüp yaşamını başkalarına teslim etmesine karşın, romanın sonunda o insandan beklediğimiz erdemi yeniden sahiplendiğini görüyoruz. Kendine saygı duymaya ve eleştirmeye başladığını, geçkin yaşına karşın yaşama yeniden umutla sarılabildiğini ortaya koyuyor. Bu anlamıyla yanlışlıklar içinden gelen, ama doğruyu özleyen, doğruyu her şey bitti denilebilecek bir noktada bile yaratmaya çalışan, doğruya ulaşmaya çalışan birisi.

- Kitabınızda adamın sevgililerinde hep bir çil olgusu var. Çiller, neyi temsil ediyor?

- Bu simgesel bir şey. Aslında adamın arayıp da bulamadığı bir insan var. O insanı arayış içinde. Karşısına çıkan bütün kadınlara aynı şekilde davranır. Yerine koyma eğilimi var. Arayış içinde. Balarısı gibi çiçekten çiçeğe konuyor, ama bir türlü aradığını bulamaz. Çünkü aradığı da yoktur aslında. Aradığını sandığı şey asıl ateşin kaynağıdır. Yani kendisini yakan ateşi arıyor sürekli. Çil konusu, fiziksel bir özellik gibi görünse de, öyle değildir aslında. Adeta yavaş yavaş yakma eylemidir. Simgesel bir ağırlığı var. Eski sevgiliyi anımsatıyor. Eski sevgiliyi buluyor kızında, ama onun kimin olduğunu görüyor, asıl yıkım o zaman başlıyor.

- Romanda hiç özel ad kullanmadınız. Çilli kız, adam, büyük kızım, sevgili gibi söylemler kullanmanızın nedeni nedir?

- Bir kez günümüzün toplumunda, dünyasında artık kimlikler gitmiş durumda. Kimliksizlik söz konusu ve ona bir gönderme var burada. İkincisi, ilk insandan ve ilk kutsal kitaptan bu yana milyarlarca insan gelip geçti. Burada da kutsal kitaplara gönderme yapıyoruz, ateşin ve inancın kaynağını araştırmaya çalışıyoruz. Dolayısıyla bir insanlık zincirinden söz ediyoruz burada. Böyle bakınca bireysel adların çok da önemli olmadığı düşünülebilir. 20-25 cilt ansiklopedinin yarısı ad olsa demek ki insanlığın izlerini oluşturan birkaç kitap dolusu ad var. Çiçeklerin adları vardır, ama çiçeği çiçek yapan adı değil, rengi, kokusu ve duruşudur. Ben de çiçekler örneği insanlar koydum buraya. Tüm insanlığın eğilimlerini örnekleyen, onlara temsilcilik eden insanlar koydum. Bir de tabii ad koymanın aslında bir dezavantajı var bence. Koyduğunuz ad, karakteriyle çoğu zaman uyuşmuyor. İnsanların belleğinde ve algılamasında oluşturduğu görüntüyle oradaki gerçeklik uyuşmayabiliyor.

Fotoğraf ödülünü "Mavi Kapı" fotoğrafıyla Faruk Ertunç kazandı

'Kendi tarzımı kendim yaratıyorum'

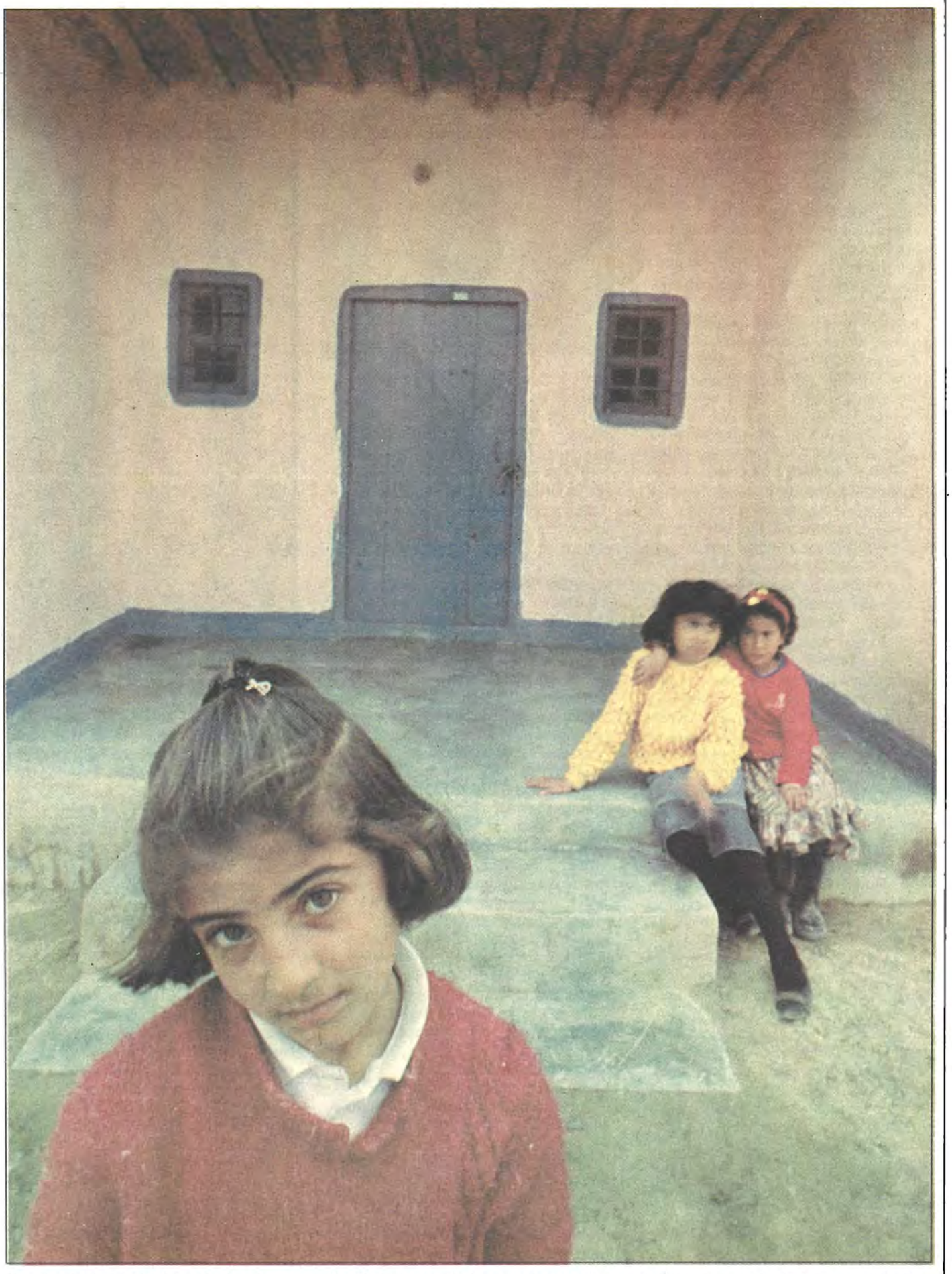

AHMET KURT

Yunus Nadi Ödülleri Fotoğraf Yarışması birincisi **Faruk Ertunç,** bu ödülü ikinci kez kazanmanın sevincini yaşıyor. Her yıl ortalama 10 yarışmaya katılan Etunç, **"Yunus Nadi Yarışması en değer verdiğim yarışmadır"**dedi.

1941 İzmit doğumlu olan Faruk Ertunç, 1971 yılı Mimar Sinan Üniversitesi Mimarlık Bölümü mezunu. 10 yıl mimarlık yapan Ertunç, ayrıca 15 yıl süreyle de dekorasyon ve mobilya imali ve satışı yapmış. Çok yönlü kişiliğe sahip bulunan Faruk Ertunç, ayrıca sanat, bilim ve sporla uğraşıyor.

Ertunç'un tek tutkusu çevre ve doğa. Bu konuda araştırmalar yapan Ertunç, özellikle eserlerinin konusu da çevre ve doğa ile ilgili bulunuyor. Kısa adı KASK olan Kocaeli Amatör Sanatçılar Kulübü'nün kurucusu olan Ertunç, beş yıl süreyle de bu kulübün başkanlığını yapmış.

1976 yılında Kocaeli'de tarihi evlerin korunması için çalışmalar başlatan Ertunç, 1992 yılında da Karadeniz'in Kandıra kıyılarında ağaçlık bir alanı doğal SİT kabul ettirerek koruma altına aldırmış, Spraps (Çalılar) konusunda araştırmaları devam eden Ertunç, Zonguldak mağaralarının en önemlisi olan 25 adedinin keşfini yapmış.

Doğa ile ilgili 1000 fotoğraflık bir arşive sahip bulunan Ertunç'un eserleri arasında mağara, dağ, ağaç, çiçek, kelebek, mantar, kuş ağırlıklı konular yer alıyor. Dağ zirvelerinin ilk çıkışlarında da bulunduğunu vurgulayan Faruk Ertunç, şu anda da Kocaeli Dağcılık Sporu Kocaeli İl Temsilciliği görevini de sürdürüyor.

Her yıl ortalama 10 yarışmaya eser gönderdiğini açıklayan Faruk Ertunç, **"Bugüne kadar 35 adet uluslararası, 70 adet de ulusal ödülün sahibi oldum. 1995 yılında Yunus Nadi yarışmasında ilk kez fotoğraf ödülünü kazanmak beni çok mutlu etti.** Eser gönderdiğim yarışmalar içerisinde Yunus Nadi en önem verdiğim bir yarışmaydı. Bu yarışmada ikinci kez ödül kazanmak bana güç kattı" dedi.

Bugüne kadar biri Belçika'da olmak üzere toplam 5 sergi açtığını belirten Ertunç, **"Son olarak 1992 yılında Fransa'da DENAIN 92 Fotoğraf Derneği'nin dünyada seçtiği 15 fotoğraf sanatçısı ile birlikte düzenlenen sergide 12 fotoğrafım ile yer aldım. Ayrıca geçen yıl Henry Ford Avrupa Çevre ödülünü de kazandım. Bu ödülü almak beni çok mutlu etti."**

Katıldığı yarışmalardan ancak masrafını karşılayacak şekilde ekonomik katkı aldığını belirten Faruk Ertunç, **"Yeni bir sergi açmak ve eserlerimi bir kitap haline getirme çabası içerisindeydim. Ancak bu girişimim, ekonomik gücü oldukça fazla bulunuyor. Bu nedenle ekonomik katkı sağlayacak bir sponsor firma arıyorum. Ancak bu konuda bugüne kadar sponsor firma bulamamanın üzüntüsünü yaşıyorum"** diye konuştu. Yarışmalara eser göndermeye 1985 yılında başladığını kaydeden Ertunç, **"Örnek aldığım bir fotoğraf sanatçısı yok. Bana kendi tarzımı kendim yaratıyorum. Bu yılın sonunda iş hayatından koparak emekli olacağım. Kendimi daha çok sanata ve bilimsel çalışmalara ayıracağım"** şeklinde konuştu.